

SCRIPTA MANENT

București Anul V Nr. 9/2024

RE
V
I
S
T
A

REVISTA SCOLII NATIONALE DE GREFIERI

SCRIPTA MANENT

Cuprins

- Parteneriat pentru formare judiciară transfrontalieră cu finanțare europeană - Lansarea proiectului CiviLink: Connecting Borders through e-CODEX Judicial Training - Editorial**
Cristina-Izabela Trușcă, desemnată expert responsabil cu implementarea din partea SNG pag. 1
- 1. Funcționarea și organizarea sistemului judiciar după Marea Unire de la 1918**
The functioning and organization of the judicial system after the Great Union of 1918
Ștefania-Adriana Radu, grefier, consilier DFPC - SNG _____ pag. 3
- 2. Privire comparativă asupra unor dispoziții referitoare la procedura de citare în procesul civil și în procesul penal**
Comparative view of some provisions relating to the summoning in the civil procedure and in the criminal procedure
Nicoleta-Raluca Neacșu, cursant SNG _____ pag. 11
- 3. Redactarea încheierilor de ședință în procesul civil. Aspecte particulare pentru grefierii debutanți**
Drafting hearing conclusions in civil proceedings. Particular aspects for novice clerks
Georgiana Neacșu, grefier, formator SNG _____ pag. 19
- 4. Probleme legate de momentul punerii în executare a măsurilor educative neprivative de libertate și de durata executării acestora**
Issues concerning the beginning of enforcement of educational measures not involving deprivation of liberty and their execution duration
Petre Adrian Sorin, masterand, Facultatea de Drept din cadrul _____ pag. 25
Universității “Nicolae Titulescu” București

Parteneriat pentru formare judiciară transfrontalieră cu finanțare europeană - Lansarea proiectului *CiviLink: Connecting Borders through e-CODEX Judicial Training* Editorial

Cu entuziasm anunțăm demararea proiectului „*CiviLink: Connecting Borders through e-CODEX Judicial Training*” coordonat de Institutul Național al Magistraturii și co-finanțat de Uniunea Europeană, ca rezultat al obținerii finanțării propuse în cadrul apelului de proiecte „*Call for proposals for action grants to support transnational projects on training of justice professionals covering civil law, criminal law or fundamental rights*” (JUST-2024-JTRA), inițiat în decembrie 2023.

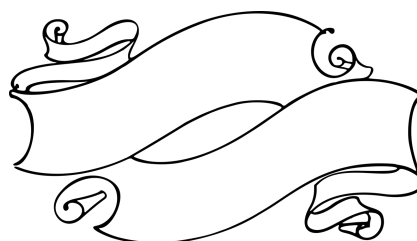
Inițiativa ambițioasă a Institutului Național al Magistraturii, în colaborare cu Școala Națională de Grefieri din România și cu alte cinci instituții judiciare prestigioase din Bulgaria, Italia, Polonia, Portugalia și Spania, alături de Rețeaua Europeană de Formare Judiciară (EJTN), vizează consolidarea competențelor digitale ale judecătorilor și ale grefierilor din instanțe, în vederea optimizării cooperării judiciare europene în materie civilă.

Proiectul va începe la data de 6 ianuarie 2025 și va avea o durată de 23 de luni, timp în care participanții se vor angaja într-o serie de activități diverse, menite să faciliteze schimbul de bune practici și să întărească legăturile profesionale. Programul de formare din acest proiect se adresează unui număr de peste 260 de judecători și grefieri implicați în soluționarea litigiilor civile europene. În acest sens, se vor organiza șase seminarii transnaționale și interprofesionale, fiecare precedat de un webinar introductiv, susținute de tutoriale și podcasturi, urmând să se încheie cu o

conferință în cadrul căreia se vor disemina rezultatele și cunoștințele acumulate.

O atenție specială va fi acordată Regulamentelor (UE) 2020/1783 și 2020/1784 și utilizării e-CODEX, inclusiv din perspectiva standardelor de protecție a datelor cu caracter personal din Uniunea Europeană. Proiectul reflectă o angajare fermă pentru aplicarea eficientă a legislației UE și pentru adaptarea la noile tehnologii, contribuind la îmbunătățirea abilităților digitale și la eficientizarea procedurilor judiciare. Această inițiativă nu numai că răspunde nevoilor actuale de formare, dar este și în deplină concordanță cu prioritățile UE privind digitalizarea în domeniul judiciar și protecția drepturilor fundamentale, marcând un progres către o justiție adaptată erei digitale.

Școala Națională de Grefieri, în calitate de partener beneficiar, joacă un rol important în acest proiect, având responsabilitatea co-finanțării și a managementului financiar al unei părți din costurile asociate, referitoare la transport internațional, cazare și masă pentru participanții grefieri din România. Din bugetul total alocat instituției noastre, 90% reprezintă contribuția Comisiei Europene și 10% co-finanțarea de către Școala Națională de Grefieri.

Un punct de interes pentru Școala Națională de Grefieri îl reprezintă selecția a 41 de grefieri români care vor participa activ în cadrul proiectului la seminarii organizate în capitale europene precum București, Barcelona, Sofia și Lisabona. Aceștia vor contribui esențial la schimbul de experiență și la extinderea și consolidarea rețelelor profesionale.

Pe site-ul Institutului Național al Magistraturii <https://inm-lex.ro> va fi găzduită o pagină dedicată proiectului CiviLink, unde vor fi centralizate informațiile esențiale, inclusiv link-uri directe către tutoriale și podcasturi și unde va fi organizată transmisia live și înregistrarea evenimentelor importante, cum ar fi conferința finală.

Pentru a maximiza vizibilitatea, partenerul Școala Națională de Grefieri va dezvolta, de asemenea, o pagină dedicată proiectului CiviLink pe site-ul propriu <http://www.grefieri.ro> și va găzdui materialele rezultate în urma proiectului pe platforma de e-learning, pentru a ajunge la un număr cât mai larg de grefieri și formatori.

Materialele elaborate în cadrul proiectului vor fi diseminate și prin e-mail, buletine informative și anunțuri către judecători și grefieri și vor cuprinde link-uri directe către resurse și descrieri scurte ale conținutului lor. Feedback-ul va fi folosit pentru a îmbunătăți resursele existente și pentru a dezvolta conținut nou, adaptat nevoilor sistemului judiciar.

Tutorialele și podcasturile rezultate vor fi disponibile pentru parteneri, precum și pentru toți membrii, membrii asociați și observatorii EJTN. De asemenea, ca membru al EJTN, Institutul Național al Magistraturii va promova rezultatele proiectului la nivel european. Nu în ultimul rând, materialele vor fi folosite și de către EuroQuod, rețeaua națională de judecători-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene, care dispune de o pagină web specializată.

Totodată, Institutul Național al Magistraturii își propune, cu sprijinul Școlii Naționale de Grefieri, să maximizeze impactul proiectului *CiviLink: Connecting Borders through e-CODEX Judicial Training* și prin organizarea unui webinar în limba română în vederea diseminării rezultatelor obținute și pentru a asigura o mai bună înțelegere și implementare a practicilor identificate ca fiind cele mai eficiente.

Anticipăm, cu încredere, rezultatele acestui proiect și suntem convinși că, prin cooperare și dedicare, prin coordonarea eficientă realizată de către Institutul Național al Magistraturii și printr-un efort comun al partenerilor, proiectul *CiviLink: Connecting Borders through e-CODEX Judicial Training* va fi un nou proiect implementat cu succes și un model de urmat în cadrul inițiativelor europene.

Cristina-Izabela Trușcă
Desemnată expert responsabil cu implementarea din partea SNG
Departamentul Relații Internaționale
Școala Națională de Grefieri

Funcționarea și organizarea sistemului judiciar după Marea Unire de la 1918

Ștefania-Adriana Radu, grefier
consilier DFPC - Școala Națională de Grefieri

Rezumat

În cadrul amplului proces de unificare legislativă prin care trecea România Mare la începutul perioadei interbelice, apariția unei noi legi de organizare judecătorească se impunea cu necesitate. Prin prezentul articol voi încerca să evidențiez modul în care funcționa sistemul judiciar în România în perioada interbelică, precum și felul în care erau organizate instanțele judecătorești, împreună cu evoluția acestora.

Abstract

Within the extensive legislative unification process that Greater Romania was going through at the beginning of the interwar period, the emergence of a new judicial organization law was necessary. Through this article I'll try to enhance how the judicial system worked in Romania during the interwar period, as well as the way the courts were organized, along with their evolution.

Actul Marii Uniri de la 1 decembrie 1918 a avut implicații importante asupra organizării judecătorești, chemată să asigure o distribuire modernă a justiției, uniformă la nivelul țării, egală și nediscriminatorie pentru fiecare cetățean al României Mari¹.

După acest eveniment, în România au coexistat patru sisteme juridice, după cum urmează: legislația română din Vechiul Regat, legislația rusească din Basarabia, cea austriacă din Bucovina, dreptul maghiar și Codul civil austriac din Transilvania. Aceste sisteme juridice au continuat să rămână în vigoare și după unirea noilor provincii (Basarabia, Bucovina și

Transilvania) cu așa-zisul Vechi Regat, chiar dacă Constituția din 1866, care era în vigoare la acel moment, s-a extins pe întreg teritoriul țării.

Dat fiind că teritoriile unite cu patria mamă fuseseră supuse unor regimuri legislative diferite așa cum am amintit și anterior, era necesară eliminarea diferențelor legislative, dar și unificarea organizării judecătorești pe întreg teritoriul statului român². În acest context, a fost modificat actul principal al statului prin adoptarea unei noi Constituții la data de 23 martie 1923. În mare parte aceasta reproducea textul Constituției din 1866 și era alcătuită din 138 de articole cuprinse în 8 titluri.

1. *Despre istoria organizării judiciare și statutul magistraturii* în „Justiția în Actualitate”, Ediție Jubiliară Dedicată Centenarului Marii Uniri, p. 29.

2. *Ibidem*.

Această Constituție a fost promulgată prin Decretul din 28 martie 1923 și publicată în Monitorul Oficial nr. 282 la 29 martie 1923. Constituția consacra caracterul de „*Stat național unitar și indivizibil*” al regatului României, reglementând separat cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă și judecătorească). Această constituție urma să revizuiască toate codurile și legile existente în diferitele părți ale Statului român spre a se pune în armonie cu însăși Constituția și pentru a asigura unitatea legislativă³, însă până atunci cele patru sisteme juridice urmau să rămână în vigoare.

Odată cu formarea noului stat unitar, multitudinea sistemelor de drept existente la acel moment impunea societății românești o operă cu adevărat titanică, care să aibă drept rezultat unificarea legislativă, fiind astfel propuse două metode: prima metodă consta în extinderea aplicării legislației române din Vechiul Regat în noile provincii, iar a doua metodă consta în realizarea unei sinteze între diferitele sisteme juridice astfel încât să fie puse în valoare diversele tradiții juridice. Această a doua metodă era mult mai calitativă din punct de vedere legislativ, doar că cerea o perioadă de timp mai îndelungată. În cele din urmă, cele două metode propuse s-au contopit și au condus la crearea sistemului de drept al României, ulterior statutul de stat unitar impunând unificarea sistemului de organizare judecătorească prin metoda de extindere a aplicării legislației române din Vechiul Regat⁴.

Pornind de la principiile fundamentale care guvernau organizarea judecătorească din Vechiul Regat, mai mulți juriști au fost chemați să perfecționeze procesul de unificare judecătorească, încercând astfel să reliefeze

aspectele pozitive din activitatea judecătorească, dar și din practica derulată în special în provinciile unite după 1 decembrie 1918. Acest fapt se impunea cu necesitate, având în vedere că actul de justiție trebuia înfăptuit cu demnitate și profesionalism și trebuia să fie cât mai apropiat de realitățile vremii.

Adoptarea Legii din 25 iunie 1924 privind organizarea judecătorească a venit ca o nevoie firească, eforturile depuse pentru unificarea normelor care reglementau activitatea din sistemul judecătoresc și amplele dezbateri din cercurile politice demonstrând importanța recunoscută celei de-a treia puteri în stat -*justiția*-. Dezvoltarea ulterioară a sistemului judiciar, împreună cu juriștii de înaltă ținută pe care acesta i-a creat, au răsplătit pe deplin întreaga activitate, contribuind la recunoașterea viabilității unui stat care își onora locul ocupat în marea familie europeană.

Rămasă în istorie ca *Legea Mârzescu* – după numele inițiatorului proiectului, George G. Mârzescu, ministrul justiției de la acea vreme, Legea pentru organizarea judecătorească din 25 iunie 1925, denumită în continuare Lege 1925, reglementa pentru prima dată în istorie organizarea și funcționarea puterii judecătorești în România reîntregită după Marea Unire. Mai mult, George G. Mârzescu a afirmat în fața Adunărilor legiuitoare că unificarea judecătorească necesită o acțiune de organizare a instanțelor judecătorești pe baza aceluiași principii atât în ceea ce privește compunerea și competența lor, cât și în ceea ce privește determinarea circumscripțiilor asupra cărora vor întinde jurisdicțiunea, dar și o acțiune de organizare a ordinului judecătoresc și a personalului auxiliar la baza unui

3. Constituția României din 1923, disponibil la: https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm?act_text?idt=1517.

4. Traian Cornel Briciu, Claudiu Constantin Dinu, Paul Pop, *Instituții judiciare*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 7.

sistem unitar de numiri și disciplină⁵.

Înainte adoptării acestei legi, au mai existat numeroase discuții cu privire la procedeele optime ce urmau a fi adoptate în vederea unificării judecătorești. De asemenea, a existat nevoia perfecționării sistemului legii din 1909 (lege adoptată în timpul ministrului justiției Toma Stelian), în ceea ce privește numirile în magistratură și promovarea magistraților, drepturile și obligațiile magistraților, organizarea și funcționarea Ministerului Public, precum și normele referitoare la organizarea și competența Curților de Apel și tribunalelor, la unificarea instituțiilor pentru protecția minorilor, precum și la înființarea unei instituții în vederea păstrării cărților funciare.

Aceste probleme aveau să fie rezolvate odată cu modificările și completările aduse legii de organizare judecătorească prin Legile din 14 aprilie 1925, 28 noiembrie 1925, respectiv 19 decembrie 1925 și tot atunci avea să fie rezolvată și problema privind acordarea unei puteri sporite inspectorilor judecătorești, pentru o mai eficientă responsabilizare a judecătorilor.

Legea a fost structurată pe **cinci părți**, fiecare parte vizând aspecte precum organele puterii judecătorești, admisibilitatea și numirile în ordinul judecătorec, poziția membrilor ordinului judecătorec, vacanțe și concedii, precum și Grefa Curților și tribunalelor, fiecare parte fiind structurată în mai multe titluri și capitole. În articolul I din Lege erau definite organele judecătorești, fiind ierarhizate după cum urmează:

judecătoriile, tribunalele, curțile de apel, curțile cu jurați și Înalta Curte de Casație și Justiție. Conform art. 40 alin. (2) din Constituția de la 1923, publicată în Monitorul Oficial nr. 282 la data de 29 martie 1923, hotărârile judecătorești se pronunțau în virtutea legii și se executau în numele Regelui⁶.

Conform art. 1 din Lege, **judecătoriile** ocupau prima treaptă în ierarhia organizării judecătorești și aveau cea mai largă competență. Fiecare judecătorie se compunea dintr-un judecător, unul sau mai mulți ajutoari de judecători, unul sau doi grefieri și numărul de impiegați⁷ prevăzut în bugetul Ministerului Justiției. În funcție de caracterul comunelor din circumscripția judecătoriilor, acestea erau calificate în urbane, rurale și mixte. În materie civilă, judecătoriile soluționau litigiile patrimoniale de până la 5.000 lei, plafonul urmând să urce până la 50.000 lei în 1929. În schimb, în materie penală, judecătoriile soluționau contravențiile, delictelor silvice și delictelor din legi speciale sau din Codul penal sancționate numai cu amendă⁸.

La nivelul anului **1924**, în România existau aproximativ **492 de judecătorii** la o populație de 16.500.000 de locuitori, media fiind de o judecătorie la 33.000 de locuitori, pe provincii fiind o repartizare astfel: în vechiul Regat existau 283 de judecătorii la 7.770.000 de locuitori, în Transilvania existau 116 judecătorii la 5.230.000 de locuitori, în Basarabia 73 de judecătorii la 2.665.000 de locuitori și în Bucovina 20 de judecătorii la 835.000 de locuitori⁹.

5. Cristian Nicolae Ursulescu, *Legea de Organizare Judecătorească din 25 iunie 1924*, p. 119.

6. Constituția din 1923, disponibilă la https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1517.

7. Funcționar de stat de grad inferior.

8. Cristian Nicolae Ursulescu, *Op.cit.*, p. 129.

9. Ministerul Justiției, *Legea pentru organizarea judecătorească*, București, Ed. Imprimeria Statului, 1925.

În prezent, în România există **188 de judecătoria active** la o populație de 19,06 milioane de locuitori, pe provincii fiind o repartizare astfel: în Maramureș există 9 judecătoria la o populație de 458.471 de locuitori; în Crișana există 13 judecătoria; în Banat există 12 judecătoria la o populație de 1.422.900 de locuitori; în Oltenia există 25 de judecătoria la o populație de 1.873.606 de locuitori; în Ardeal (Transilvania) există 41 de judecătoria la o populație de 6.478.000 de locuitori; în Bucovina există 6 judecătoria la o populație de 800.098 locuitori; în Moldova există 28 de judecătoria la o populație de 2.487 milioane de locuitori; în Dobrogea există 9 judecătoria la o populație de 850.000 de locuitori; iar în Muntenia există 45 de judecătoria la o populație de 2.261.698 locuitori.

Din cele 188 de judecătoria înființate prin lege, în prezent, funcționează doar 179. De asemenea, pe teritoriul României funcționează o Curte Militară de Apel, care se află în București, precum și 4 tribunale militare, acestea aflându-se în București, Cluj, Iași și Timișoara¹⁰. Pe teritoriul României funcționează și 3 tribunale specializate (foste tribunale comerciale), respectiv: Tribunalul Specializat Cluj, Tribunalul Specializat Mureș și Tribunalul Specializat Argeș, precum și Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov, unde se soluționează cauzele cu privire la infracțiunile comise de minori sau împotriva minorilor.

În anul 1924, grefierul din cadrul instanței era considerat a fi *capul cancelariei*, deoarece acesta avea drept de control și de supraveghere în ceea ce privește angajarea grefei. *Atribuțiile unui grefier* constau în

eliberarea diferitelor copii și extracte de pe actele unui dosar, precum și păstrarea actelor și a documentelor ce i se încredințau. De asemenea, grefierul asista la toate ședințele, lua notițe, redacta procesele-verbale și verifica ca judecătoria să semneze în registre și pe minute. Mai mult, acesta trebuia să contrasemneze actele încheiate de magistrați, în lipsa semnăturii sale actul fiind lovit de nulitate absolută.

Tribunalele ocupau cea de-a doua treaptă în ierarhia judecătorească, fiind superioare judecătoriilor, conform normelor de competență. Pentru fiecare județ era prevăzut un singur tribunal, cuprinzând circumscripțiile judecătoriilor din subordine. Tribunalele se compuneau din una sau mai multe secții, fiecare secție având câte un președinte, minim doi judecători de ședință, unul sau doi supleanți, unul sau mai mulți grefieri, ajutoari de grefieri și angajați, stabiliți prin bugetul prevăzut de Ministerul Justiției. La tribunalele cu mai multe secții, unul dintre președinți deținea și titlul de prim-președinte. De asemenea, în organigrama fiecărui tribunal erau cuprinse și posturile magistraților pentru îndeplinirea funcțiilor de judecător de instrucție, sindic sau judecător pentru tutele.

Repartizarea magistraților pe secții se realiza la începutul fiecărui an judecătorească de către prim-președintele tribunalului, cu acordul tuturor președinților de secție, urmărindu-se principiul potrivit căruia un magistrat nu își putea desfășura activitatea în cadrul aceleiași secții timp de doi ani consecutivi. Tot atunci erau desemnați și judecătoria care ocupau funcțiile de judecători sindici și de judecători pentru tutele.

10. Legea nr. 304 din 15 noiembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial nr. 1104 din 16 noiembrie 2022.

În materie civilă și comercială tribunalele le-a fost acordată competența generală, iar în materie penală judecau ca instanță de fond crima de delapidare până la 50.000 lei și delictele, altele decât cele date în competența judecătorilor. Ca instanțe de apel, tribunalele erau însărcinate cu judecarea apelurilor contra hotărârilor judecătorilor, iar ca instanțe de recurs judecau recursurile declarate contra hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă și ultimă instanță.

În ceea ce privește componența completului de judecată, tribunalul, ca instanță de fond, judeca în complet de un judecător, însă în materie penală, de contencios administrativ și faliment și ca instanță de apel sau recurs judeca în complet de doi judecători. În caz de divergență în ceea ce privește opinia celor doi judecători, se proceda la crearea unui complet de divergență, prin acceptarea la deliberări a unui al treilea judecător.

Pentru a se asigura accesul liber la justiție și cetățenilor de religie musulmană, legea din 1925 a prevăzut înființarea unor instituții juridice aparte denumite *cadiate*¹¹, care funcționau pe lângă tribunalele din Tulcea, Constanța, Silistra și Bazargic, toate având aceeași competență teritorială. Cadiatele judecau după legile musulmane, iar hotărârile erau redactate în limba română și puteau fi supuse apelului, care se judecau de către un tribunal. Aceste cadiate funcționau sub conducerea unui cadiu, asistat de către un grefier, iar conform art. 23 din lege, numirea cadiului și a grefierului care-l asista se făcea de către ministrul justiției, la recomandarea președintelui tribunalului.

Următoarea treaptă în ierarhia judecătorească este ocupată de *Curțile de Apel*. Legea de organizare judecătorească a stabilit numărul lor la doisprezece având reședințele în Brașov, București, Cernăuți, Chișinău, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea-Mare, Timișoara și Târgu Mureș¹².

Fiecare curte de apel era compusă din una sau mai multe secții, fiecare având câte un președinte și cinci consilieri, dar și un număr suplimentar de trei consilieri în vederea realizării inspecțiilor judecătorești, a ocupării funcției de procuror general și a prezidării Curților cu jurați. Președintele Secției I era cel care asigura conducerea Curții, care, o dată cu numirea sa în funcție, devenea și prim-președintele Curții, fiind asimilat în grad și onorariu cu consilierii Curții de Casație¹³.

Și la nivelul curților de apel, repartizarea magistraților se realiza pe secții la începutul fiecărui an judecătoresc de către prim-președinte și președinții de secție, astfel încât un magistrat să nu-și poată desfășura activitatea în cadrul aceleiași secții timp de doi ani consecutivi.

În ceea ce privește componența completului de judecată, Curtea judeca în complet de trei judecători, iar hotărârea se lua cu o majoritate de doi, în toate apelurile contra sentințelor pronunțate de judecătorul unic, precum și în cauzele penale. În schimb, în recursuri și în toate celelalte apeluri, acestea erau judecate de completul instituit din cinci judecători, hotărârile fiind adoptate cu majoritate de trei. În organigrama curților de apel era prevăzută și o Cameră de punere sub acuzare, aceasta fiind formată din trei magistrați ai Curții desemnați la începutul anului judecătoresc.

11. Tribunale musulmane din zona Dobrogei

12. Ioan Constantin Filitti, Eugen Decusară, Alexandru Costin, *Organizarea judecătorească în România*, în Enciclopedia României, București, 1938, p. 338-339.

13. Cristian Nicolae Ursulescu, *Op.cit.*, p. 131.

În ceea ce privește competența Curților de Apel, acestea judecau apelurile împotriva sentințelor pronunțate de tribunale și recursurile împotriva hotărârilor date de tribunale ca instanțe de apel.

Curțile cu jurați au apărut în întreaga țară în anul 1868 care judecau delictele politice și cele de presă, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 26 lit. a), b) și c) din Constituția din 1923, respectiv „*delictele ce s-ar comite împotriva Suveranilor țării, Principelui Moștenitor, membrilor Familiei Regale și Dinastiei, Șefilor Statelor Străine și reprezentanților lor, indemnurile directe la omor și rebeliune, în cazurile în care nu au fost urmate de execuțiune, precum și calomniile, injuriile, difamațiile aduse particular sau funcționarilor publici oricari ar fi, atinși în viața lor particulară sau în cinstea lor personală*”¹⁴.

În ceea ce privește compunerea lor, acestea erau formate dintr-un prezidiu alcătuit din trei judecători, respectiv un judecător de curte de apel și doi judecători de tribunal, precum și dintr-o comisie de jurați stabiliți conform normelor de procedură penală.

În România, Curțile cu jurați au încetat să mai existe începând cu anul 1938 având în vedere instaurarea dictaturii regale, acestea fiind desființate, atribuțiile lor fiind preluate de către alte instanțe. Potrivit art. 10 din Legea pentru modificarea și abrogarea unor articole din legea pentru organizarea judecătorească se prevedea următorul aspect: „*cadiii în funcțiune, care au doctoratul sau licență în drept și o vechime în această funcțiune de cel puțin trei ani, vor putea*

fi numiți, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, judecători la tribunale sau judecători. Ei nu devin inamovibili decât după trecerea examenului de capacitate prevăzut de legea pentru organizarea judecătorească”¹⁵.

În ceea ce privește instanța supremă, art. 102 din Constituția din 1923 prevedea că pentru întregul Stat român exista o singură *Curte de Casație și Justiție*, căreia îi revenea și „dreptul de a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea cari sunt contrarii Constituțiunii”¹⁶. Organizarea și funcționarea acesteia se făcea pe baza unei legi speciale și a funcționat în baza legii din 20 decembrie 1925, fiind elaborată conform prevederilor Constituției din 22 martie 1923.

În ceea ce privește admiterea în magistratură, o persoană trebuia să îndeplinească mai multe condiții generale: în primul rând, aceasta trebuia să aibă cetățenie română; trebuia să aibă pe deplină folosință a drepturilor civile și politice; să nu fie pusă sub acuzare sau condamnată la o pedeapsă criminală sau la o pedeapsă corecțională pentru furt, înșelăciune, mărturii mincinoase etc.; să nu fi fost în stare de faliment și să nu aibă o purtare morală îndoielnică; să aibă titlurile de capacitate și stagiu cerute pentru fiecare funcție în parte și să cunoască limba oficială a statului.

De asemenea, pe lângă îndeplinirea condițiilor generale de admitere în magistratură amintite anterior, pentru a fi ajutor de judecător, supleant sau substitut, persoana în cauză trebuia să aibă vârsta de 22 de ani împliniți și să fie licențiată în drept. După un an de la numire, aceștia trebuia să susțină un examen de

14. Constituția din 1923, disponibilă la https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1517.

15. Legea pentru modificarea și abrogarea unor articole din legea pentru organizarea judecătorească, publicată în Monitorul Oficial la data de 3 aprilie 1935.

16. *Despre istoria organizării judiciare și statutul magistraturii*, Op.cit., p. 29.

capacitate. În cazul în care persoanele în cauză nu se prezentau la examen sau nu promovau examenul de două ori, atunci își pierdeau funcțiile. Doar pe baza examenului de capacitate, supleanții sau ajutorii de jucători își dobândeau dreptul de a judeca, iar substituiții, de a pune concluzii. Până la susținerea examenului aceștia aveau dreptul de a asculta martori, de a efectua cercetări locale, de a aplica sigilii, de a redacta procese-verbale și hotărâri, de a prezida consilii de familie și verifica socoteli de tutelă, dacă legea nu dispunea altfel, dar nu putea pronunța o hotărâre.

Examenul de capacitate consta în *două probe teoretice*, dintre care una scrisă și una orală și două probe practice, una scrisă și una orală. Probele teoretice aveau ca obiect Constituția din 1923, organizarea judecătorească și cercetarea comparată a legislației civile, penale, comerciale și a procedurilor în vigoare pe întreg teritoriul statului român, iar probele practice constau în subiecte de aplicare practică. Examenul se organiza *cel puțin o dată pe an*, la reședințele curților de apel din centrele universitare. Comisia era alcătuită din prim-președintele Curții de Apel împreună cu profesorii facultăților de drept sau magistrați inamovibili. Totodată, comisia îi putea respinge pe candidații care nu prezentau suficiente garanții de moralitate sau pe cei care nu întruneau condițiile impuse de lege. Legalitatea fiecărui examen era verificată de Consiliul Superior al Magistraturii, care valida rezultatele. Candidații care promovau examenul aveau dreptul, în funcție de medii, să își aleagă un loc dintre cele vacante. Ministerul de Justiție respingea alegerea făcută în situația în care

era incident de caz de incompatibilitate în localitatea aleasă, numindu-l pe magistrat, în consecință, într-o altă localitate.

Așa cum am menționat anterior, Legea privind organizarea judecătorească a fost structurată pe cinci părți. Partea a III-a din lege reglementa poziția ordinului judecătoresc în sensul că acesta se referea la îndatoririle pe care le avea un magistrat, la inamovibilitate și la disciplina judecătorească. Atât magistrații, cât și funcționarii judecătorești erau obligați de a-și exercita funcția în termen de zece zile de la numire sau promovare. De asemenea, aceștia aveau obligația de a locui în localitatea de reședință a instanței la care își exercitau atribuțiile și nu puteau lipsi de la serviciu decât în timpul concediului de odihnă.

Partea a IV-a din lege reglementa vacanțele și concediile magistraților. Conform art. 218 activitatea curților și tribunalelor era suspendată în perioada 15 iulie-15 septembrie, judecându-se doar cauzele cu caracter urgent. De asemenea, magistrații nu exercitau activități în zilele de sărbători legale. În schimb, activitatea parchetelor nu era suspendată în astfel de cazuri, urmând a se asigura o permanență în zilele de duminică și în zilele libere ocazionate de sărbătorile pascale sau de Crăciun. Totodată, orice magistrat, într-un an, avea dreptul la un concediu de maxim o lună care putea fi efectuat în mod integral sau fracționat. În situații de urgență, magistrații puteau beneficia și de permisiuni, dar acestea nu puteau depăși într-un an un număr de 15 zile¹⁷.

În prezent, conform Regulamentului privind concediile judecătorilor și procurorilor din 24.08.2005, respectiv conform art. 2 alin. (1) judecătorii și procurorii au

17. Cristian Nicolae Ursulescu, *Op.cit.*, p. 136.

dreptul anul la un concediu de odihnă de 35 de zile lucrătoare, iar conform art. 170 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești din 22 decembrie 2022, aprobat prin Hotărârea nr. 3.243 din 22 decembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1254 din 27 decembrie 2022, vacanța judecătorească este de două luni în fiecare an calendaristic, în intervalul 1 iulie-31 august.

Activitatea grefei curților și tribunalelor era reglementată în partea a V-a, în care erau prevăzute dispoziții referitoare la condițiile pentru numirea și înaintarea funcționarilor judecătorești, examenul de numiri, stadiu și definitivat, autoritățile judecătorești și disciplină.

Dacă ar fi să facem o analiză comparativă privind organizarea judecătorească din 1924 cu cele ale Legii nr. 304 din 15 noiembrie 2022 privind organizarea judiciară, putem afirma că foarte multe dintre elementele fundamentale ale normelor în vigoare sunt inspirate din perioada interbelică. De exemplu, existența judecătorilor, a tribunalelor și a curților de apel datează încă din perioada menționată anterior. Totodată, ca și în prezent, instanța supremă deținea un rol central în ceea ce privește interpretarea și aplicarea unitară a legislației pe întreg teritoriul țării, iar activitatea magistraților era coordonată de Consiliul Superior al Magistraturii.

În ceea ce privește deosebirile între cele două legi putem spune că principiul separării funcțiilor judiciare nu se aplica pe deplin în perioada dintre cele două războaie mondiale în sensul că judecătorii puteau fi delegați să îndeplinească funcțiile procurorilor în cazul în care exista o lipsă de personal în cadrul Ministerului Public și se impunea acest lucru. De asemenea, în perioada interbelică exista acea repartizare anuală a judecătorilor pe diferite secții cu scopul de

a nu funcționa în cadrul aceleiași secții timp de doi ani consecutivi, spre deosebire de reglementarea actuală, care încurajează specializarea judecătorilor. În același timp, putem remarca și faptul că unele instituții din perioada interbelică nu se mai regăsesc în sistemul actual de justiție, spre exemplu cadiatele și curțile cu jurați.

Concluzionând, Legea privind organizarea judecătorească din 1924 a reprezentat, fără doar și poate, un factor de unificare a tuturor provinciilor române, o mare parte din elementele sale fundamentale regăsindu-se și în prezent în sistemul juridic actual. De asemenea, magistratura perioadei interbelice a evoluat, începând cu jumătatea secolului al XIX-lea, urmând ca după realizarea României reîntregite și după adoptarea legii privind organizarea judecătorească, să cunoască o perioadă de afirmare, culminând ca evoluție astfel încât până la sfârșitul secolului al XX-lea să se manifeste ca un corp unitar, îndeplinind cerințele noii justiții ce trebuia îndeplinită pentru toți cetățenii statului român.

Cuvinte-cheie

Organizare, judecătorească, Marea Unire, judecător, greșier

Key words

Organization, judicial, Great Union, judge, clerk

Privire comparativă asupra unor dispoziții referitoare la procedura de citare în procesul civil și în procesul penal

Nicoleta-Raluca Neacșu

Cursant SNG – specializarea grefieri pentru instanțe

Rezumat

Prezentul articol este menit a veni în ajutorul viitorilor grefieri, în special, prin trecerea în revistă a unei instituții care constituie o garanție a apărării drepturilor procedurale ale participanților la procesul civil, respectiv penal: procedura de citare. Privirea prin comparație a procedurii de citare din perspectiva celor două proceduri poate reprezenta un real ajutor în înțelegerea și însușirea noțiunilor, procedura de citare fiind fundamentul respectării dreptului la un proces echitabil, al dreptului la apărare și a altor drepturi de esența unui proces, fie el civil sau penal.

Dobândirea abilității de interpretare a dispozițiilor legale în scopul aplicării lor, realizarea conexiunilor logice și, mai ales, adaptarea, constituie puncte de plecare pentru excelarea în profesia de grefier.

Abstract

This article is intended to assist court clerks, particularly by reviewing an institution that serves as a guarantee for protecting the procedural rights of participants in both civil and criminal trials: the summons procedure. The comparative view of the citation procedure from the perspective of the two procedures can be a real aid in understanding and mastering the concepts, as the citation procedure forms the foundation for respecting the right to a fair trial, the right to defense, and other essential rights in a legal process, whether civil or criminal.

Acquiring the ability to interpret legal provisions for their practical application, establishing logical connections and most important, adapting, serve as starting points for excelling in the profession of a court clerk.

Profesia de grefier implică seriozitate, dorință de cunoaștere, atenție sporită la detalii, adaptare și o îmbinare a deontologiei cu morala. Provocările pe care le are un cursant al Școlii Naționale de Grefieri, viitor grefier, încep în momentul în care apare conștientizarea că a învăța nu înseamnă a memora pe de rost, dat fiind faptul că o parte din ceea ce am fost nevoiți să reținem pentru concursul de admitere este demontat de practica, uneori neunitară.

Dovada încunoștințării ori citării telefonice

Aici intervine o primă abilitate pe care trebuie să o avem sau să ne-o dezvoltăm: adaptarea. În mod concret, putem veni cu următorul exemplu: conform dispozițiilor cuprinse în art. 50 alin. (1) lit. c) din Regulamentul de Ordine Interioară al Instanțelor Judecătorești, aprobat prin Hotărârea Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii nr. 3243/22.12.2022 „grefierul

care participă la ședința de judecată are următoarele atribuții: (...) realizează citarea și încunoștințarea părților și comunicarea actelor prin telefon (...) și întocmește un referat privind modalitatea de încunoștințare sau comunicare (...)”, iar potrivit art. 257 Cod procedură penală „citarea se poate face și prin notă telefonică sau telegrafică, încheindu-se în acest sens un proces-verbal”. Aici putem observa un prim semn de întrebare cu privire la actul pe care greșierul trebuie să îl întocmească: referat sau proces-verbal? Există oare diferență între ele?

Aceste dispoziții normative reglementează procedura de citare, procedură care reprezintă, pe de o parte, modalitatea prin care o persoană este chemată în fața organului judiciar, iar pe de altă parte, o garanție a respectării drepturilor părților în fața acestuia. Putem observa corelația dreptului părții de a lua cunoștință de existența unui proces declanșat cu obligația organului judiciar de a o încunoștința, pentru a putea hotărî asupra situației litigioase.

Din punct de vedere semantic, potrivit dicționarului explicativ al limbii române, referatul reprezintă o „*dare de seamă, scrisă sau orală, asupra unei cărți, a unei activități etc.*”, un raport asupra unei situații de fapt, pe când procesul-verbal este un „*înscriș (cu caracter oficial) în care se consemnează un fapt de natură juridică; act cu caracter oficial în care se redau pe scurt discuțiile și hotărârile unei adunări constituite*”. La o primă vedere, observăm că termenul potrivit ar fi acela de proces-verbal, dar nu doar sensul prezintă importanță, ci contextul folosit.

Raportat la context, trebuie să observăm că acest act este întocmit sub formă de dovadă a îndeplinirii procedurii de citare, prin folosirea mijloacelor electronice. Fie că vorbim de procedura penală, fie de cea civilă, dovada care atestă îndeplinirea obligației de citare este dovada de înmânare sau procesul-verbal de

comunicare. Analizând prevederile dispozițiilor art. 164 Cod procedură civilă și ale art. 260 Cod procedură penală, putem observa că acestea fac referire la întocmirea unui proces-verbal, nu a unui referat. Astfel, putem concluziona că termenul corespunzător ar fi cel de proces-verbal, nu cel de referat. Dilema unui fost student care se pregătește pentru viitoarea profesie de greșier intervine strict prin nuanța termenului.

De altfel, concluzia enunțată rezultă și din aceea că, potrivit art. 1 din Regulamentul de Ordine Interioară al Instanțelor Judecătorești, prin acest act normativ sunt stabilite normele de organizare și funcționare a instanțelor judecătorești, însă dispozițiile Codului de procedură penală reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală. Ca atare, în cazul citărilor telefonice, în procesul penal ar trebui aplicate prevederile art. 257 Cod procedură penală, cu prioritate față de dispozițiile art. 50 alin. (1) lit. c din Regulamentul de Ordine Interioară al Instanțelor Judecătorești, ținând cont că cele dintâi vizează situația particulară a cauzelor penale.

Diferențele dintre procedura civilă și procedura penală cu privire la procedura de citare pot constitui o adevărată provocare pentru un viitor greșier, mai ales în perioada de formare inițială, atunci când începe procesul de trecere de la asimilarea informațiilor preponderent teoretice, orientată spre obținerea unor note, către activitatea practică propriu-zisă, centrată pe dobândirea abilităților necesare pentru desfășurarea activității profesionale. Din punctul meu de vedere, această tranziție este una dificilă, ținând cont că pe parcursul celor patru ani de facultate accentul a fost pus pe obținerea notelor maxime, iar nu pe fixarea noțiunilor dobândite, ca urmare a aplicării lor prin practica de specialitate.

Aptitudinea de a interpreta și aplica normele legale

nu doar în sens strict, ci prin raportarea unei dispoziții legale la alta și la scopul și finalitatea legii este un aspect care se dobândește prin exercițiu. Tocmai de aceea, ținând cont și de faptul că procedura de citare este reglementată în cuprinsul unei secțiuni din codurile de procedură civilă, respectiv penală care implică o interpretare și aplicare dintr-o perspectivă sistematică și de ansamblu, dar și într-o manieră teleologică, această unitate de învățare reprezintă partea cea mai dificilă din studiu pentru un grefier în formare.

Refuzul sau imposibilitatea semnării dovezii de primire a citației

Un alt exemplu concludent, din punctul meu de vedere, este cel legat de ipoteza prevăzută de art. 261 alin. (3) Cod procedură penală care are următorul conținut: „*Persoana care primește citația semnează dovada de primire iar agentul, certificând identitatea și semnătura, încheie proces-verbal. Dacă aceasta refuză sau nu poate semna dovada de primire, agentul afișează citația pe ușa locuinței, încheind proces-verbal*”. Putem evidenția neconcordanța legislativă și lipsa de utilitate practică a acestui articol. Analizându-l mai atent putem observa cum dispoziția anterior citată ar încălca regulile privind protecția datelor cu caracter personal, pe de o parte, iar pe de altă parte, imposibilitatea aplicării. Prin aplicarea textuală a normei precitate, am fi tentați să luăm în calcul următorul scenariu: partea primește plicul conținând citația, refuză să semneze dovada, agentul îi ia plicul, îl desface, afișează citația pe ușa locuinței și consemnează aceste aspecte în procesul-verbal de înmânare.

Pe lângă imposibilitatea punerii în aplicare a art. 261 alin. (3) Cod procedură penală, în special prin aceea că nu se va putea afișa citația, aceasta fiind trimisă

în plic închis, mai intervine și problematica interpretării acesteia. Ambiguitatea legislativă dă naștere la două ipoteze: fie persoana, dintre cele prevăzute la art. 261 alin. (1) și (2) Cod procedură penală, refuză să primească citația, fie, primind citația, refuză sau nu poate semna dovada de primire. Privind prin asemănare dispozițiile anterior precizate cu cele ale art. 260 alin. (21) Cod procedură penală și prin aplicarea interpretării teleologice, ne alăturăm opiniei doctrinei. Potrivit acesteia, procedura de citare va fi legal îndeplinită dacă o persoană din cele prevăzute la art. 261 alin. (1) și (2) primește citația, dar refuză sau se află în imposibilitatea de a semna dovada de înmânare, iar agentul procedural va consemna acestea într-un proces-verbal, întocmai ca în situația destinatarului de la art. 260 alin. (21) Cod procedură penală.

Aducerea cu mandat

Fie că vorbim de procesul penal, fie că vorbim de cel civil, procedura de citare reprezintă punctul de plecare, fundația pentru asigurarea drepturilor procedurale ale părților. Dacă în procesul civil procedura de citare are ca scop o încunoștințare a părților cu privire la existența unui proces pe rol, în vederea apărării intereselor private, însă prezența acestora la ședința de judecată este, de principiu, facultativă, în procesul penal citarea reprezintă o modalitate de a asigura participarea părților și subiecților procesuali principali la actul de justiție, având în vedere caracterul de ordine publică al procedurii.

O primă diferență este aceea legată de consecința lipsei părții legal citate la un termen de judecată. În procesul penal, potrivit art. 265 alin. (1) Cod procedură penală „*o persoană poate fi adusă (...) pe baza unui mandat de aducere, dacă, fiind anterior citată, nu s-a prezentat, în mod nejustificat, iar ascultarea ori prezența*

ei este necesară, sau dacă nu a fost posibilă comunicarea corespunzătoare a citației și împrejurările indică fără echivoc că persoana se sustrage de la primirea citației.”

Mai mult, în cazul suspectului sau inculpatului, aducerea cu mandat se poate dispune, conform art. 265 alin. (2) Cod procedură penală, chiar în lipsa unei citări anterioare.

În procesul civil, prezența părților nu poate fi asigurată prin emiterea mandatului de aducere, acesta fiind utilizat doar în cazul martorilor, în situații excepționale, atunci când au fost epuizate toate căile rezonabile de a asigura participarea voluntară la judecată a acestora. Astfel, dispozițiile art. 313 alin. (1) și (2) Cod procedură civilă reglementează două ipoteze în care se apelează la această măsură de constrângere, pe de o parte, absența martorului legal citat, iar pe de altă parte, urgența pricinii care impune prezența acestuia în lipsa unei citări anterioare.

Lipsa părții legal citate în procesul civil conduce la suspendarea procesului, afară de cazul în care cel puțin una dintre părți a solicitat judecarea cauzei în lipsă, așa cum subliniază art. 411 alin. (1) pct. 2 Cod procedură civilă. Fiind vorba de protejarea intereselor private, părțile având ca principal scop acela de soluționare cu celeritate a cauzei lor, legiuitorul a considerat că este inoportună emiterea unui mandat de aducere pentru a asigura prezența acestora.

Imposibilitatea comunicării citației

În procesul civil, contradictorialitatea reprezintă o expresie a principiului legalității – fundament al dreptului procesual, indiferent de materie. În absența

contradictorialității, părțile nu ar putea să-și facă apărarea în funcție de pretențiile pe care partea adversă le are, nu ar putea să propună mijloacele de probă etc. Această obligație a părților de a-și „*expune situația de fapt la care se referă pretențiile și apărările lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute*”¹ este corelativă dreptului de „*a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată*”², dând naștere, totodată, obligației instanței de a pune în discuția părților „*orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu*”³.

Și procesul penal este guvernat de contradictorialitate, instanța fiind „*obligată să pună în discuție cererile procurorului, ale părților sau ale celorlalți subiecți procesuali și excepțiile ridicate de aceștia sau din oficiu și să se pronunțe asupra lor prin încheiere motivată.*”⁴

Atât în procesul penal, cât și în cel civil, există reglementări privind imposibilitatea de comunicare a citației. Astfel, potrivit art. 2611 Cod de procedură penală, „*când comunicarea citației nu se poate face, deoarece imobilul nu există, este nelocuit ori destinatarul nu mai locuiește în imobilul respectiv, sau atunci când comunicarea nu poate fi făcută din alte motive asemănătoare, agentul întocmește un proces-verbal în care menționează situațiile constatate, pe care îl trimite organului judiciar care a dispus citarea*”. În schimb, dispozițiile art. 166 din Codul de procedură civilă menționează că atunci „*când comunicarea actelor de procedură nu se poate face deoarece imobilul a fost demolat, a devenit nelocuibil sau de neîntrebuințat ori destinatarul actului nu mai locuiește în imobilul respectiv sau atunci când comunicarea*

1. Art. 14 alin. (3) teza I Cod procedură civilă

2. Art. 14 alin. (4) Cod procedură civilă

3. Art. 14 alin. (5) Cod procedură civilă

4. Art. 351 alin. (2) Cod procedură penală

nu poate fi făcută din alte motive asemănătoare, agentul va raporta cazul greșei instanței spre a înștiința din timp partea care a cerut comunicarea despre această împrejurare și a-i pune în vedere să facă demersuri pentru a obține noua adresă unde urmează a se face comunicarea”.

Întrucât procesul civil este un proces al intereselor private, ca o expresie a principiului privind obligațiile părților în desfășurarea procesului, prescris de art. 10 Cod de procedură civilă, textul de lege antecitat impune și obligația părții adverse de a depune diligențele necesare în vederea aflării locului unde cealaltă parte poate fi citată.

Diferențele nu sunt doar din acest punct de vedere, deoarece în procedura civilă este reglementată și situația în care, deși dovada de comunicare a citației se întoarce cu mențiunea „*destinatar mutat de la adresă*”, instanța va putea reține procedura legal îndeplinită, prin raportare la dispozițiile cuprinse în art. 172 Cod procedură civilă, care prevăd situația schimbării locului citării: „*dacă în cursul procesului una dintre părți și-a schimbat locul unde a fost citată, ea este obligată să încunoștințeze instanța, indicând locul unde va fi citată la termenele următoare, precum și la partea adversă prin scrisoare recomandată, a cărei recipisă de predare se va depune la dosar odată cu cererea prin care se înștiințează instanța despre schimbarea locului citării. În cazul în care partea nu face această încunoștințare, procedura de citare pentru aceeași instanță este valabil îndeplinită la vechiul loc de citare*”.

La o primă lectură a dispozițiilor art. 166 și ale art. 172 Cod procedură civilă, am fi tentați să spunem că există o neconcordanță legislativă, însă analizând aceste texte de lege prin prisma prevederilor art. 9, art. 10 și art. 194 lit. a), vom constata că lucrurile sunt, în esență, simple. Luăm un exemplu în antiteză:

reclamantul A indică prin cererea de chemare în judecată un domiciliu legal pentru el, dar și domiciliul legal al pârâtului B. Cu ocazia primei citări, la dosar se întoarce dovada de comunicare a citației cu mențiunea „*destinatarul nu mai locuiește la adresă*” pentru reclamantul A, iar pentru pârâtul B cu mențiunea „*destinatar necunoscut*”. Pentru pârâtul B procedura de citare este nelegal îndeplinită, potrivit dispozițiilor art. 166 Cod procedură civilă, iar pentru reclamantul A procedura de citare va fi legal îndeplinită, având în vedere cuprinsul art. 172 Cod procedură civilă. Aici apare întrebarea: de ce, pentru situația de restituire a dovezii de comunicare a citației cu motive asemănătoare, reținem procedura de citare cu reclamantul A legal îndeplinită, iar cu pârâtul B nelegal îndeplinită? Răspunsul îl găsim prin interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 172 Cod procedură civilă prin raportare la dispozițiile art. 9, art. 10 și ale art. 194 lit. a) Cod procedură civilă, acestea din urmă impunând domiciliul sau reședința părților ca element obligatoriu din cuprinsul cererii de chemare în judecată. Reclamantul, fiind cel care deschide procedura judiciară, are interesul de soluționare a cererii sale, obligația de a indica un loc unde urmează a fi citat și, corelativ, obligația de a informa instanța despre modificarea acestuia. Aceste obligații ale reclamantului se nasc de la data înregistrării cauzei pe rolul instanței, spre deosebire de pârât, cu privire la care, în lipsa unei dovezi clare că acesta are cunoștință de proces, nu-și pot găsi aplicabilitatea. A reține, în situația mai sus exemplificată, pentru pârât procedura legal îndeplinită, ar conduce la o încălcare a drepturilor procesuale ale acestuia. Tocmai de aceea, în lipsa unei certitudini în sensul că pârâtul are cunoștință de proces, acestuia nu i s-ar putea impune obligațiile instituite cu titlu de principiu, conform dispozițiilor art. 10 Cod procedură civilă și nici de art. 172 Cod

procedură civilă, în virtutea cărora procedura de citare s-ar reține legal îndeplinită cu titlu de sancțiune pentru încălcarea obligației părții de a informa instanța despre modificarea intervenită cu privire la locul citării. Ca atare, prevederile art. 172 Cod procedură civilă sunt incidente în cazul pârâtului doar dacă acesta depune la dosar acte, sau precizări scrise, prin care indică locul citării, căci această conduită procesuală atestă, univoc, faptul că pârâtul are cunoștință despre existența procesului, dar și previzibilitate pentru acesta în ceea ce privește locul citării și atrage obligațiile pârâtului de a urmări mersul procesului și de a contribui la desfășurarea procedurii fără întreruperi.

Persoana care poate primi citația

O altă diferență ușor de sesizat este aceea privitoare la persoana care poate primi citația și, implicit, semna dovada de primire.

Potrivit dispozițiilor art. 261 alin. (1) teza a II-a Cod procedură penală „citația nu poate fi înmănată unui minor sub 14 ani sau unei persoane lipsite de discernământ”, spre deosebire de art. 163 alin. (6) Cod procedură civilă, care stabilește că, în lipsa destinatarului, „agentul îi va înmâna citația unei persoane majore din familie (...)”. Dacă în procedura penală legiuitorul s-a asigurat că prevede expres calitatea de persoană cu discernământ a celui care poate primi citația pentru parte, în procedură civilă noțiunea generică de „persoană majoră” poate atrage, după sine, consecințe nefavorabile. Pentru a exemplifica, vom lua următoarea ipoteză: agentul procedural are de făcut o comunicare, iar la adresa indicată de organul judiciar nu-l găsește decât pe fiul major al părții, dar care este pus sub tutelă specială. Potrivit dispozițiilor din legea procesual penală, procedura de citare într-o

atare situație ar fi nelegal îndeplinită, dar raportat la dispozițiile codului de procedură civilă, am fi tentați să considerăm procedura de citare ca fiind îndeplinită. Cu toate acestea, ținând cont că primirea citației constituie un act care determină consecințe juridice, apreciem că prevederile Codului de procedură civilă se impun a fi interpretate și aplicate prin raportare la dispozițiile de drept substanțial referitoare la capacitatea persoanelor. Or, atâta timp cât o persoană lipsită de discernământ nu poate îndeplini singură acte cu consecințe juridice semnificative, cum este și procedura de citare, implicit, nu ar putea îndeplini acte pentru alte persoane. În consecință, considerăm că procedura de citare nu ar putea fi legal îndeplinită nici în cazul unui proces civil dacă citația ar fi primită de o persoană lipsită de discernământ.

Termenul în cunoștință. Curator special. Avocat din oficiu

Un aspect important în materia citării este și cel legat de instituția termenului în cunoștință, instituție care se regăsește atât în procedura civilă, cât și în procedura penală. Astfel, procedura civilă reglementează în cuprinsul art. 229 alin. (1) situațiile care conduc la prezumția că o parte are cunoștință de următoarele termene de judecată, respectiv: „partea care a depus cererea personal sau prin mandatar și a luat termenul în cunoștință, precum și partea care a fost prezentă la un termen de judecată, personal sau prin reprezentant legal ori convențional, chiar neîmpunernicit cu dreptul de a cunoaște termenul (...) părții căreia, personal ori prin reprezentant legal sau convențional ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmănat citația pentru un termen de judecată, considerându-se că, în acest caz, ea

cunoaște și termenele de judecată ulterioare aceleia pentru care citația i-a fost înmănată". Putem observa cum sfera persoanelor care ar putea lua termen în cunoștință și, implicit, a cazurilor în care este incidentă această instituție este restrânsă la situațiile expres și limitativ prevăzute de textul de lege precizat, dintre reprezentanții părților, fiind exclus curatorul special, întrucât acesta este reprezentant judiciar, iar textul art. 229 alin. (1) face referire doar la reprezentanții legali și convenționali.

În mod similar, în procedura penală, avocatul din oficiu este printre persoanele care nu pot lua termen în cunoștință, conform art. 353 alin. (2) Cod procedură penală, potrivit căruia *„partea sau alt subiect procesual principal prezent personal, prin reprezentant sau apărător ales la un termen, precum și acela căruia, personal, prin reprezentant sau apărător ales ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmănat în mod legal citația pentru un termen de judecată nu mai sunt citați pentru termenele ulterioare, chiar dacă ar lipsi la vreunul dintre aceste termene, cu excepția situațiilor în care prezența acestora este obligatorie*".

Instituția curatelei speciale, din procedura civilă poate fi, din punctul meu de vedere, comparabilă cu instituția avocatului din oficiu, din procedura penală, atât curatorul special, cât și avocatul din oficiu fiind reprezentanți judiciari, desemnați de instanță, în procesul civil, respectiv, prin intermediul instanței, în procesul penal, în cazuri excepționale, expres prevăzute de lege. Astfel, în cadrul procesului civil, desemnarea curatorului special se realizează în caz de urgență, la cererea părții interesate, atunci când

persoana fizică lipsită de capacitate de exercițiu, sau cu capacitate de exercițiu restrânsă nu are reprezentant, respectiv ocrotitor legal, atunci când există un conflict de interese între reprezentantul, respectiv ocrotitorul legal și cel reprezentat, respectiv asistat, sau când o persoană juridică, ori o entitate din cele prevăzute la art. 56 alin. (2) Cod procedură civilă, chemată să stea în judecată, nu are reprezentant - art. 58 alin. (1) Cod procedură civilă, precum și în procedura citării prin publicitate - art. 167 alin. (3) Cod procedură civilă.

În procesul penal, există situații în care desemnarea avocatului din oficiu se impune în virtutea faptului că asistența juridică a suspectului, inculpatului, persoanei vătămate, sau a părții responsabile civilmente are caracter obligatoriu, iar aceștia nu au avocat ales - art. 90 și art. 91 alin. (1), art. 93 alin. (4) Cod procedură penală. În ambele proceduri, desemnarea curatorului special, respectiv a avocatului din oficiu se poate realiza atunci când, raportat la circumstanțele cauzei, instanța apreciază că această măsură este necesară pentru a asigura respectarea dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare - art. 80 alin. (4) Cod procedură civilă; art. 93 alin. (5) Cod procedură penală.

Trebuie subliniat faptul că desemnarea curatorului special se face în mod direct de către instanță, potrivit art. 58 alin. (1) teza I Cod procedură civilă, la cererea părții interesate, *„dintre avocații anume desemnați în acest scop de barou pentru fiecare instanță judecătorească*⁵. În schimb, desemnarea avocatului din oficiu din procesul penal se face de către barou, în baza adresei instanței prin care se solicită numirea unui avocat care să asigure asistența juridică în fața organelor judiciare, potrivit art. 91 Cod procedură penală.

5. Art. 58 alin. (3) Cod procedură civilă

Dincolo de aspectele care comportă diferențe între cele două instituții, putem evidenția următoarea asemănare cu consecințe esențiale sub aspectul procedurii de citare: fie că vorbim de procedura civilă, fie că vorbim de procedura penală, curatorul special, respectiv avocatul din oficiu nu vor lua niciodată termen în cunoștință. Este adevărat că aceștia pot acoperi o neregularitate privind procedura de citare a părții ale cărei interese le apără⁶, cu mențiunea că în cazul avocatului din oficiu, pentru a interveni o acoperire a nelegalei citări, este nevoie ca acesta să fi luat legătura cu persoana reprezentată⁷.

Cuvinte-cheie

citație, grefier, profesie, neconcordanță, detalii, adaptare, articol, dispoziții legale, curator special, avocat din oficiu, inculpat, martor, asistență juridică obligatorie, seriozitate, diferențe normative, proces-verbal, comunicare de acte, proces civil, proces penal

Key-words

subpoena, court clerk, profession, discrepancy, details, adaptation, article, legal provisions, special curator, court-appointed lawyer, defendant, witness, mandatory legal assistance, seriousness, normative differences, report, service of documents, civil trial, criminal trial

Concluzii

Având în vedere că legalitatea procedurii de citare constituie o condiție esențială pentru desfășurarea procesului, fie el civil, ori penal, ținând cont că sunt numeroase situații în care aplicarea corectă a normelor legale relative la acest aspect implică o analiză și interpretare sistematică și în ansamblu, dar și într-o manieră teleologică, considerăm că problematicile tratate în prezentul articol pot contribui la pregătirea profesională a cursanților Școlii Naționale de Grefieri, dar și a grefierilor care își exercită activitatea în instanțe.

Concluzionând, apreciem că exercitarea profesiei de grefier implică o pregătire temeinică atât din perspectiva cerințelor profesionale, cât și a responsabilității etice. Prin menținerea unui nivel ridicat de competență și prin actualizarea constantă a cunoștințelor, grefierii își consolidează contribuția esențială la protejarea drepturilor procesuale ale părților și la asigurarea actului de justiție în mod eficient și corect.

6. Potrivit art. 153 alin. (1) Cod procedură civilă „instanța poate hotărî asupra unei cereri numai dacă părțile au fost citate ori s-au prezentat, personal sau prin reprezentant”. Se constată că această normă nu restrânge la anumite categorii de reprezentanți, distinct de prevederile art. 229 alin. (1) Cod procedură civilă care fac referire strict la reprezentanți legali și convenționali.

7. Dispozițiile art. 352 alin. (1) Cod procedură penală prevăd că „înștișarea persoanei vătămate sau a părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant ori avocat ales sau **avocat din oficiu, dacă acesta din urmă a luat legătura cu persoana reprezentată, acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare**”.

Redactarea încheierilor de ședință în procesul civil. Aspecte particulare pentru grefierii debutanți

Georgiana Neacșu, grefier
formator al Școlii Naționale de Grefieri¹

Rezumat

Prezentul articol își propune să expună aspectele particulare, relevante pentru un grefier de ședință, în special în cazul unui grefier debutant, în ceea ce privește modul de redactare a încheierilor de ședință, care reprezintă unul dintre instrumentele procedurale esențiale prin care se consemnează desfășurarea și deciziile luate în cadrul unei ședințe de judecată. Aceasta are rolul de a asigura transparența și claritatea procesului judiciar, fiind un document cu valoare juridică ce sintetizează activitatea derulată în fața instanței.

Abstract

This article aims to highlight the specific aspects relevant to a court clerk, particularly a novice clerk, regarding the drafting of court session minutes, which are one of the essential procedural tools used to document the proceedings and decisions made during a court session. These minutes serve to ensure the transparency and clarity of the judicial process, functioning as a legally significant document that synthesizes the activities conducted before the court.

1. Noțiuni generale

Încheierea de ședință este un act procedural întocmit de către grefier, sub îndrumarea judecătorului, care consemnează în mod oficial toate aspectele importante discutate în cadrul unei ședințe de judecată. Aceasta este reglementată în legislația procesuală, în special în Codul de procedură civilă, care stabilește conținutul, forma și efectele sale.

Prima mențiune din Codul de procedură civilă care reglementează exclusiv încheierea de ședință se regăsește în cuprinsul art. 232 alin. (1), în care se menționează că „pe baza notelor de ședință, iar dacă este cazul și a înregistrărilor efectuate, grefierul redactează încheierea de ședință.”

Referitor la definiția încheierii de ședință, în art. 424 Cod de procedură civilă se menționează că încheierea de ședință constituie, practic, „în mic o hotărâre”², respectiv:

„(1) Hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță sau prin care aceasta se dezinvestește fără a soluționa cauza se numește sentință.

(2) Hotărârea prin care judecătoria soluționează căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege, se numește sentință.

1. Personal de instruire propriu în cadrul Departamentului relații internaționale, formator la disciplina *Drept procesual civil*.
2. G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil-Partea generală, Judecata în fața primei instanțe*, Editura Hamangiu, 2023, pag. 611.

(3) *Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului și recursului în interesul legii, precum și hotărârea pronunțată ca urmare a anulării în apel a hotărârii primei instanțe și reținerii cauzei spre judecare ori ca urmare a rejudecării cauzei în fond după casarea cu reținere în recurs se numesc decizie.*

(4) *Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra contestației în anulare sau asupra revizuirii se numește, după caz, sentință sau decizie.*

(5) *Toate celelalte hotărâri date de instanță se numesc încheieri, dacă legea nu prevede altfel.”*

2. Încheierea de ședință – particularități

Art. 233 alin. (1) C.proc.civ. reglementează explicit cuprinsul încheierii de ședință, iar din aceste prevederi legale, coroborate cu dispozițiile art. 424 C.proc.civ., rezultă că încheierea de ședință trebuie să cuprindă toate cele trei părți care intră în structura oricărei hotărâri judecătorești, respectiv partea introductivă, considerentele și dispozitivul.

Grefierii joacă un rol crucial în procesul judiciar, având responsabilitatea de a consemna în mod corect și complet desfășurarea ședințelor de judecată. Redactarea încheierilor de ședință este o activitate tehnică și procedurală, care necesită atât atenție la detalii, cât și cunoașterea temeinică a dispozițiilor legale.

Aspectele esențiale pentru un grefier de ședință, în ceea ce privește redactarea încheierii de ședință,

includ termenul de întocmire, modul de consemnare a susținerilor părților, forma specifică a încheierilor, precum și posibilitatea grefierului de a ajusta anumite cuvinte sau de a introduce noțiuni relevante în conținutul acestora.

3. Termenul de întocmire, modul de consemnare al susținerilor părților, forma încheierilor de ședință

În ceea ce privește termenul de întocmire, dispozițiile normative sunt foarte clare și nu au generat aspecte de practică neunitară, în sensul că potrivit art. 232 din Codul de procedură civilă „încheierea se redactează de grefier în cel mult 3 zile de la data ședinței de judecată.” Pe de altă parte, avem dispozițiile art. 125, teza I, din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești din 22.12.2022³ în care se prevede că „încheierile de ședință și încheierile de amânare a pronunțării se întocmesc de grefier în termenul prevăzut de lege, conceptele de citare pentru termenul următor, adresele și celelalte lucrări dispuse de instanță se întocmesc de grefier în termen de 4 zile lucrătoare”. Acest termen poate fi însă redus în situația în care avem termene mai scurte sau în care judecătorul stabilește termene mai scurte față de circumstanțele concrete ale unei cauze.

Un aspect care a dus la practici neunitare și care a fost tratat de formatorii Școlii Naționale de Grefieri în *Catalogul de practică neunitară*⁴ este legat de modul

3. Aprobat prin Hotărârea nr. 3.243 din 22 decembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1254 din 27 decembrie 2022.

4. Disponibilă pe Platforma de formare online <http://formareonline.grefieri.ro/> la secțiunea *Biblioteca virtuală* (necesită crearea unui cont).

de consemnare al susținerilor părților în încheierea de ședință, respectiv dacă se consemnează în integralitate susținerile părților conform înregistrării sau este suficientă o sinteză a acestora. Concluzia⁵ Școlii a fost în sensul că nu este necesară consemnarea integrală în cuprinsul încheierii de ședință a susținerilor părților. Cu toate acestea, menționăm că transcrierea integrală a ședinței de judecată, realizată pe baza înregistrării și inclusă în cuprinsul încheierii de ședință, este conformă prevederilor legale și nu contravine normelor în vigoare. Totuși, această practică reprezintă o activitate suplimentară, având în vedere volumul considerabil de lucru din instanțe. Resursele umane și tehnice ar putea fi utilizate mai eficient pentru alte activități esențiale, în loc să fie dedicate unei proceduri care nu aduce beneficii substanțiale procesului judiciar sau participanților. Adaptarea practicilor judiciare la noile tehnologii ar putea simplifica acest proces și ar contribui la optimizarea activităților instanțelor.

Un aspect deosebit de relevant în practica profesională, abordat în cadrul seminarelor de formare continuă, în special în cele destinate grefierilor debutanți, a fost legat de *forma încheierilor de ședință*. Discuțiile au vizat, în mod specific, dacă este eronat ca toate dispozițiile instanței să fie consemnate în practica încheierii, urmând ca ultimele două părți – considerentele și dispozitivul – să fie redactate într-o formă prescurtată sau dacă trebuie respectată întocmai forma indicată în *Ghidul privind actele procedurale în materie civilă*, publicat pe portalul instanțelor de judecată⁶.

În cadrul cursurilor de formare inițială, cursanții Școlii Naționale de Grefieri sunt instruiți să respecte modelul propus în ghid, care oferă o structură standardizată și detaliată a actelor procedurale. Această abordare asigură uniformitatea și rigurozitatea necesare în redactarea încheierilor de ședință. Astfel, întreaga metodologie de pregătire este fundamentată pe aceste modele, fiind promovate ca bune practici în activitatea grefierilor.

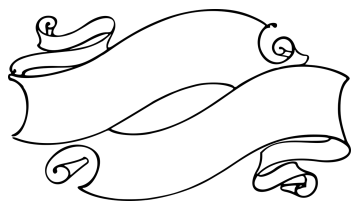
5. Catalog Practică Neunitară - *Redactarea încheierii de ședință – se consemnează în integralitate susținerile părților conform înregistrării sau este suficientă o sinteză a acestora?*, pct . 6, pag. 6-7

6. Accesibil urmând linkul <http://www.grefieri.ro:808/?p=12391>

Cu toate acestea, în practica instanțelor, grefierii, confrunțați cu volumul ridicat de activitate și cu diversitatea atribuțiilor care le revin, optează adesea pentru simplificarea redactării încheierilor. În acest sens, se ajunge ca toate dispozițiile instanței, inclusiv cele privind soluția dată și măsurile luate de către instanță, să fie menționate integral în practica încheierii, în timp ce considerentele și dispozitivul sunt redactate succint. Această practică nu reflectă fidel recomandările ghidului, dar este preferată din rațiuni de eficiență.

Cu toate că recomandăm respectarea formei indicate în *Ghidul privind actele procedurale în materie civilă*, trebuie subliniat că nu există prevederi legale care să impună o structură specifică a încheierilor de ședință. Legislația stabilește cerințele privind conținutul încheierilor, dar nu detaliază forma exactă, lăsând loc adaptărilor impuse de practică, dispozițiile art. 233 din Codul de procedură civilă stabilind doar elementele pe care trebuie să le cuprindă o încheiere, fără a reglementa forma exactă de redactare.

Prin urmare, deși forma recomandată în ghid contribuie la claritatea și profesionalismul actului procedural, adaptarea acesteia la contextul practic este frecvent determinată de necesitatea de a răspunde provocărilor concrete din activitatea instanțelor. Totuși, este esențial ca fiecare grefier să fie conștient de importanța păstrării unui echilibru între conformitatea cu standardele stabilite și eficiența în redactare, având în vedere atât cerințele legale, cât și cele practice.

4. Atribuțiile grefierului în completarea conținutului încheierilor de ședință

Una dintre atribuțiile principale ale grefierului, respectiv aceea de a consemna susținerile părților, este esențială pentru buna desfășurare a actului de justiție, având în vedere că acest proces implică nu doar o redare fidelă, ci și o interpretare clară și bine structurată a argumentelor părților implicate. Rolul său nu este unul pur mecanic, ci implică o înțelegere profundă a contextului procesual și a dispozițiilor legale aplicabile.

În timpul ședinței, grefierul are responsabilitatea de a consemna cu acuratețe argumentele părților, asigurându-se că esența acestora este păstrată integral, chiar și atunci când este necesară parafrizarea, pentru claritate și concizie. Totuși, acest lucru trebuie realizat cu mare grijă, astfel încât să nu se modifice semnificația sau impactul argumentului original. Noua formulare trebuie să fie suficient de clară și concisă pentru a reda corect ideile exprimate, fără a altera sensul intenționat.

Grefierul are, astfel, posibilitatea de a ajusta sau de a introduce anumite noțiuni necesare pentru a clarifica conținutul încheierii. Aceste ajustări nu sunt considerate modificări propriu-zise, ci mai degrabă elemente de completare a documentului pentru a asigura o înțelegere clară și corectă a deciziilor luate în cadrul ședinței.

Un exemplu relevant în acest sens este situația în care instanța dispune emiterea unei adrese către expertul desemnat pentru întocmirea unei expertize, stipulând doar termenul în care raportul trebuie depus, respectiv cu cel puțin 10 zile înainte de termenul de judecată fixat, dar fără a preciza temeiul legal aplicabil. În acest caz, grefierul are libertatea de a adăuga mențiunea

corespunzătoare privind temeiul legal, în speță articolul 336 din Codul de procedură civilă, care reglementează termenul și modalitatea de depunere a raportului expertului.

Această intervenție nu presupune o modificare a deciziei instanței, ci o completare a acesteia cu informații esențiale care conferă documentului o formă mai precisă și detaliată. Inserarea unor astfel de mențiuni, cum ar fi indicarea unui temei juridic, nu doar că ajută la clarificarea și profesionalizarea încheierii, dar contribuie și la asigurarea unei mai bune transparențe și accesibilități pentru părțile implicate.

Cu toate acestea, orice modificare trebuie realizată sub supravegherea și cu aprobarea judecătorului, fiind incorect ca grefierul să includă în încheierea de ședință o mențiune privind emiterea unei adrese, de exemplu, dacă judecătorul nu a dispus acest lucru în mod expres în sala de judecată. Încheierea de ședință este un document oficial care reflectă exclusiv dispozițiile și concluziile stabilite de către judecător în timpul ședinței de judecată. Rolul grefierului este acela de a consemna cu fidelitate ceea ce s-a hotărât în sala de judecată, nu de a adăuga sau de a interpreta alte aspecte, acesta neavând autoritatea legală de a lua decizii sau de a dispune emiterea unor documente care nu au fost ordonate de judecător. Includerea unei măsuri nedispuse de judecător ar putea fi interpretată drept o eroare sau chiar o încercare de modificare nepermisă a actului de procedură.

Dacă grefierul are o incertitudine cu privire la anumite aspecte sau măsuri care nu au fost clar precizate de judecător sau pe care grefierul nu le-a înțeles, este recomandabil să solicite clarificări, fie în timpul ședinței, fie ulterior, înainte de finalizarea redactării încheierii.

Încheierea de ședință are o valoare juridică deosebită, fiind documentul care reflectă în mod oficial desfășurarea ședinței și măsurile dispuse de instanță. Prin urmare, forma, structura și conținutul acesteia trebuie să fie impecabile. Grefierul are responsabilitatea de a o redacta astfel încât să fie clară și accesibilă tuturor părților implicate, inclusiv celor care nu au fost prezente la termenul respectiv. O încheiere bine redactată oferă transparență procesului judiciar și contribuie la consolidarea încrederii în actul de justiție.

5. Concluzii

Încheierea de ședință reflectă fidel modul în care a decurs ședința și deciziile luate, putând fi utilizată pentru clarificări ulterioare, și servește drept bază pentru redactarea hotărârilor sau pentru soluțiile pronunțate în căile de atac, în cazul în care părțile consideră că au fost încălcate drepturile lor. De asemenea, asigură încrederea părților în actul de justiție, prin înregistrarea obiectivă a evenimentelor procesuale.

Redactarea încheierilor de ședință este o activitate esențială, care necesită din partea grefierului cunoașterea prevederilor legale și atenție la detalii. Prin respectarea acestor aspecte, grefierii contribuie la asigurarea unui proces judiciar corect, transparent și eficient.

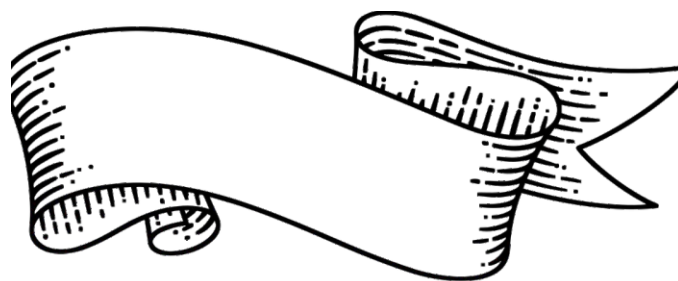
Încheierea de ședință este un instrument procedural indispensabil în procesul civil. Respectarea reglementărilor privind întocmirea și conținutul său reprezintă o garanție a corectitudinii actului de justiție și a respectării drepturilor părților implicate.

Cuvinte-cheie

grefier, grefier debutant, încheiere de ședință, mod de consemnare, timp de redactare, forma încheierilor de ședință, atribuțiile grefierului de ședință

Key words

clerk, novice clerk, hearing conclusions, method of recording, time for drafting, format of the hearing conclusions, responsibilities of the court clerk

Probleme legate de momentul punerii în executare a măsurilor educative neprivative de libertate și de durata executării acestora

Petre Adrian Sorin, masterand

Facultatea de Drept din cadrul Universității “Nicolae Titulescu” București

Rezumat

La zece ani de la intrarea în vigoare a Noului Cod penal putem trage unele concluzii pertinente asupra avantajelor și dezavantajelor legislative actuale, impunându-se o analiză calitativă și cantitativă mai detaliată în ceea ce privește aplicarea dreptului penal actual. Noua legislație penală include, printre altele, modificări periodice, aproape anuale, însă se pare că unele dispoziții nu au fost deloc îmbunătățite de la intrarea în vigoare a acestuia, ceea ce constituie un motiv de îngrijorare și necesită, în consecință, o abordare sporită a importanței cunoașterii acestora, pentru a pune în practică strategii adaptate contextului legislativ actual. Măsurile educative neprivative de libertate sunt un exemplu de neglijență evidentă față de îmbunătățirea continuă a acestora. Deși reprezintă un reper de importanță în vederea reintegrării sociale a minorilor care au comis infracțiuni, în practică însă, implementarea lor este adesea afectată de anumite probleme privind eficacitatea duratei de executare. De aceea, prezentul articol își propune să analizeze succint anumite probleme ivite în unele faze ale procesului penal și să identifice particularitățile executării măsurilor educative neprivative de libertate, în scopul înțelegerii sensului existenței lor în actuala legislație penală și a încercării de optimizare a duratei de executare a acestora.

Abstract

Ten years after the entry into force of the new Criminal Code, we can draw some relevant conclusions about the advantages and disadvantages of the current legislation, highlighting the need for a more detailed qualitative and quantitative analysis of the application of the current criminal legislation. The new criminal legislation includes, amongst other things, periodic amendments, almost annually, but it seems that some provisions have not been improved at all since its enactment. This raises concerns and calls for greater attention to understanding these provisions, in order to implement strategies tailored to the current legislative framework. Educational measures not involving deprivation of liberty are an example of obvious neglect regarding their continuous improvement. Although they are a significant tool for the social reintegration of minors who have committed crimes, their practical implementation is often affected by problems related to the effectiveness of the execution duration. Therefore, this article aims to briefly analyze specific issues arising in some stages of the criminal trial and identify the peculiarities of executing educational measures not involving deprivation of liberty, to understand their role in the current criminal legislation and to explore ways to optimize their execution duration.

I. Măsurile educative – sancțiuni cu rol esențial în dreptul penal

În arhitectura dreptului penal național intră trei instituții fundamentale: **infrațiunea, sancțiunea și răspunderea penală**, fiind **pilonii esențiali** pe baza cărora se construiește sistemul nostru de drept penal, care contribuie la menținerea ordinii sociale și la protejarea valorilor fundamentale ale comunității. Dacă infrațiunea și răspunderea penală stabilesc doar cadrul general al faptelor prevăzute de legea penală, respectiv condițiile răspunderii penale în cazul săvârșirii acestora, **sancțiunea reprezintă un instrument valoros prin intermediul căruia se realizează corijarea și prevenirea reiterării comportamentelor infracționale în comunitate.**

În dreptul penal, în funcție de scop și specificul persoanei făptuitorului – persoană fizică¹, categoria de sancțiuni este compusă din pedepse, *măsuri educative* și măsuri de siguranță. Se remarcă, așadar, și **prezența măsurilor educative ca sancțiuni de drept penal** care se pot lua exclusiv față de minorii infractori², și anume ne referim la acea **categorie de sancțiuni speciale, cu o profundă componentă educațională**, care se aplică numai în situația minorilor care au intrat în conflict cu legea penală începând cu împlinirea **vârstei răspunderii penale** (de la 14 ani), respectiv până la împlinirea majoratului (până la 18 ani).

De asemenea, alături de măsurile educative, se constată și consolidarea unui **cadru legislativ complex**, care asigură eficacitatea și coerența executării sancțiunilor de drept penal aplicabile minorilor infractori. **Adoptarea**

unor legi speciale și regulamente de aplicare care normează activitatea unor instituții specializate în reintegrarea socială a infractorilor (serviciile de probațiune) constituie o dovadă clară a interesului manifestat de autorități față de implementarea celor mai potrivite măsuri care trebuie luate împotriva minorilor care au săvârșit infracțiuni. Însă, existența unor elemente caracteristice ale măsurilor educative neprivative de libertate, de o importanță majoră în procesul de reintegrare socială a minorilor, ar trebui să ridice unele probleme în domeniul practicii profesionale privind buna executare a acestora.

Apreciem că, în executarea unor astfel de măsuri, a căror importanță este indiscutabilă, este necesară o **durată** corespunzătoare perioadei de supraveghere în care minorul să poată demonstra că îmbrățișează schimbarea prin îndreptarea conduitei infracționale, exprimându-și cu adevărat regretul față de comportamentul anterior adoptat. În plus, perioada de supraveghere subsecventă punerii în executare a măsurii educative implică și alocarea de resurse necesare modelării comportamentului infracțional în scopul prevenirii recidivei prin derularea unor **programe de reintegrare socială**, care să faciliteze reabilitarea minorilor participanți. Așadar, o bună executare a măsurilor educative neprivative de libertate depinde de **respectarea unei durate de executare rezonabile**, care să susțină dezvoltarea și progresul minorului în fiecare etapă a procesului de supraveghere și reintegrare socială.

În sensul celor arătate mai sus, ne propunem, pe de-o parte, să identificăm și să analizăm câteva dintre problemele care se pot ivi în cadrul procedurii de

1. *M.A. Hotca, Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 343.

2. *Idem.*

punere în executare a măsurilor educative neprivative de libertate și, pe de altă parte, să oferim, cu titlu de recomandare, unele soluții eficiente în materie de executare a acestora.

II. Identificarea și analiza succintă a problemelor legate de momentul punerii în executare și a duratei executării măsurilor educative neprivative de libertate

Măsurile educative neprivative de libertate sunt reglementate în Titlul V privind Minoritatea și, potrivit art. 115 alin. (1) C. pen., acestea sunt în număr de patru: *stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână și asistarea zilnică*.

Măsurile educative neprivative de libertate reprezintă – spunem noi – acele sancțiuni de drept penal care **îmbină fermitatea cu empatia**. Datorită **componentei educaționale**, acestea vin în sprijinul minorului și, prin utilizarea adecvată de metode și tehnici de intervenție adaptate vârstei sale, acționează asupra îndreptării comportamentului deviant al acestuia în vederea dezvoltării deprinderilor necesare integrării sociale.

Firește, măsurile educative neprivative de libertate, ca orice alte sancțiuni de drept penal, nu și-ar putea realiza *scopul* decât prin **executare**, ca modalitate fundamentală de aducere la îndeplinire a hotărârii judecătorești rămase definitive. Astfel, momentul de început al operațiunii de executare a sentinței penale este desemnat de „**punerea în executare**”³, care se

realizează după rămânerea definitivă a acesteia, în conformitate cu art. 511 C. proc. pen.⁴, respectiv art. 15 lit. b) din Legea nr. 253/2013⁵, procedura neputând fi îndeplinită în absența minorului. Prin urmare, momentul de început al punerii în executare constă în **prezentarea minorului în fața judecătorului delegat cu executarea**, care deține autoritatea necesară în asigurarea implementării corecte și echitabile a măsurilor dispuse de instanță – ocazie cu care minorul ia act pentru prima dată de conținutul măsurii educative neprivative de libertate, de obligațiile stabilite în sarcina sa, precum și de consecințele nerespectării acestora, subliniindu-se, în acest sens, și **principiul legalității executării pedepsei**⁶, prevăzut la art. 15 lit. b) din Legea nr. 253/2013, conform căruia: „*judecătorul delegat cu executarea asigură punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate, prin exercitarea competențelor prevăzute de lege*”.

Putem deduce din argumentele aduse în această privință că, în cazul acestei proceduri, suveran este **judecătorul delegat cu executarea** din cadrul instanței de executare, care are competența de a efectua actele privind punerea în executare a măsurii educative neprivative de libertate dispuse față de minorul infractor. După punerea în executare a măsurilor educative, **frâiele sunt în mâinile consilierului de probațiune manager de caz**, care, în conformitate cu dispozițiile art. 32 alin. (1) din Legea nr. 252/2013⁷, se angajează în coordonarea procesului de supraveghere și monitorizare a executării măsurii educative dispuse față de minor.

3. **F.R. Păsărică**, *Scurte considerații referitoare la calculul măsurilor educative neprivative de libertate*, în Revista Universul Juridic nr. 4/2022, p. 108.

4. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010) și intrată în vigoare la 1 februarie 2014.

5. Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 513 din 14 august 2013) și intrată în vigoare la 1 februarie 2014.

6. **F.R. Păsărică**, *loc. cit.*

7. Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 512 din 14 august 2013) și intrată în vigoare la 1 februarie 2014.

a) participarea consilierului de probațiune în cadrul procedurii de punere în executare

În categoria participanților la procedura de punere în executare a măsurilor educative neprivative de libertate se află, de asemenea, și **reprezentantul serviciului de probațiune (consilierul de probațiune)**, a cărui prezență fizică în cadrul întâlnirii asigură stabilirea unei relații de încredere și colaborare, bazată pe deschidere reciprocă și empatie.

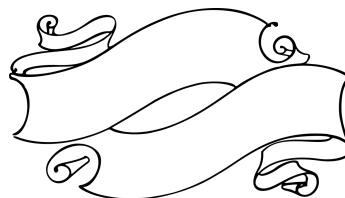
O problemă întâlnită în acest moment procesual poate viza **participarea consilierului de probațiune** la întâlnirea programată de judecătorul delegat cu executarea, al cărei scop principal îl reprezintă familiarizarea minorului cu ideea de supraveghere – care urmează imediat după finalizarea acestei proceduri. Consilierul de probațiune, *în anumite situații*, poate să nu fie prezent la procedura de punere în executare a măsurilor educative neprivative de libertate.

Astfel, conform art. 14⁶⁹ alin. (8) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 252/2013⁸, *în situația neprezentării la punerea în executare a măsurilor educative, consilierul de probațiune are obligația de a transmite o informare judecătorului delegat cu executarea*. Această informare trebuie să includă data la care minorul trebuie să se prezinte la sediul serviciului de probațiune și alte informații relevante sau solicitări considerate urgente. Așadar, se constată, pe de-o parte, că absența de probațiune de la punerea în executare a măsurii

educative **nu** constituie un impediment al îndeplinirii acestei proceduri⁹, iar, pe de altă parte, că judecătorul delegat cu executarea este informat în mod corespunzător, ocazie cu care poate lua măsurile necesare pentru a continua procesul în conformitate cu legea și în interesul minorului.

Achiesăm la opinia din doctrină¹⁰ potrivit căreia este important ca reprezentanții serviciilor de probațiune să uzeze de posibilitatea de a nu participa la procedura punerii în executare **decât în mod excepțional** și în situații în care **acest lucru este temeinic justificat și motivat**. De aceea, articolul mai sus menționat trebuie să fie modificat în mod corespunzător prin introducerea sintagmei de „informare **temeinic justificată**” sau „informare [...] pe care trebuie să o motiveze”, pentru a asigura astfel o participare efectivă a consilierului de probațiune la implementarea măsurii educative luate față de minor.

Considerăm că este imperios necesară o soluție legislativă care să înlăture orice tendință de a transforma absența participării serviciilor de probațiune prin consilierii săi într-o practică obișnuită, întrucât, prin asistare, minorul va căpăta încredere în sine însuși și, în consecință, se va obișnui cu prezența persoanei care îl va îndruma în amplul proces de supraveghere și reintegrare socială.

8. H.G. nr. 1079/2013 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 5 din 7 ianuarie 2014).

9. F.R. Păsărică, *op. cit.*, p. 104.

10. A. Barbu, R. Geamănu (coordonatori), A.V. Iugan, E.A. Filimon, D.E. Dediu, *Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Comentarii și jurisprudență*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 466.

b) durata măsurilor educative neprivative de libertate

Deși, în teorie, măsurile educative își păstrează valoarea intrinsecă, fiind un **mijloc ideal de corectare** a comportamentului infracțional, **de reeducare și responsabilizare** a minorului, în practică însă, pentru a aduce la îndeplinire aceste scopuri, **durata de executare** prezintă o importanță deosebită în structura sancțiunilor cu caracter educativ.

Durata de executare reprezintă acel **element definitoriu** al măsurii educative care stabilește în mod concret intervalul de timp în care minorul față de care s-a dispus o măsură educativă neprivativă de libertate are sarcina de a-și îndeplini obligațiile ce decurg din conținutul acesteia.

În funcție de *gravitatea* infracțiunii săvârșite și de *nevoile* de reintegrare ale minorului, **durata de executare** a măsurilor educative neprivative de libertate poate varia de la caz la caz, după cum urmează:

• **măsura educativă a stagiului de formare civică (art. 117 C. pen.)** → *cel mult patru luni*:

Măsura educativă a stagiului de formare civică constă în participarea minorului **la un program** cu o durată **de cel mult 4 luni**, pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale și sociale la care se expune în cazul săvârșirii de infracțiuni și pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor. Astfel, stagiul de formare civică are ca **scop principal**, pe de-o parte, *sprijinirea minorilor în conștientizarea consecințelor legale și sociale ale comportamentului infracțional adoptat* și, pe de altă parte, *responsabilizarea lor*

privind comportamentul pe care și-l vor însuși în viitor. Stagiul de formare civică reprezintă, așadar, cel dintâi pas făcut înspre sprijinirea minorilor aflați în conflict cu legea penală, constituind **o primă măsură blândă** ce se poate lua în vederea conștientizării acestora asupra responsabilităților sociale și legale¹¹.

Programul stagiului, a cărui durată este **de până la 4 luni**, este conceput astfel încât să nu afecteze programul școlar sau profesional al minorului, subliniind importanța menținerii continuității studiilor sau a desfășurării unor activități lucrative. În doctrină, însă, s-a ridicat și problema interpretării acestei durate, întrucât, în funcție de specificul fiecărui caz, instanța are posibilitatea de a stabili ca stagiul de formare civică să se desfășoare pe o perioadă de timp mai redusă. Astfel, ipotetic vorbind, durata stagiului ar putea fi **chiar și de o zi**¹², însă este dificil de conceput cum un asemenea stagiul, cu o durată atât de scurtă, ar putea îndeplini obiectivele educative și reabilitative ale măsurii. Practic – spunem noi – un stagiul cu o durată mai mică de o lună ar pune sub semnul întrebării însăși eficacitatea programului.

Cu siguranță, pentru a evita o interpretare greșită a textului de lege, este necesară **stabilirea unui interval de timp rezonabil**, în raport de care parcurgerea stagiului de formare civică să se realizeze fără deficiențe. **Modificarea** ar putea consta în simpla eliminare din textul de lege a locuțiunii prepoziționale „de cel mult” și fixarea unei limite inferioare precise, formând astfel **un interval de timp bine definit** (de exemplu, [...] un program **cu o durată** cuprinsă între **2 și 4 luni**). Astfel, orice urmă de îndoială va putea fi înlăturată,

11. I. Chiș, A.B. Chiș, *Executarea sancțiunilor penale*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 301.

12. A. Barbu, R. Geamănu (coordonatori), A.V. Iugan, E.A. Filimon, D.E. Dediu, *op. cit.*, p. 475.

iar măsura stagiului de formare civică, deși imperfectă din pricina domeniilor de conținut foarte reduse – prevăzute în Standardele minime de lucru în probațiune¹³, ar putea dobândi cât de cât o consistență fermă și solidă.

• **măsura educativă a supravegherii (art. 118 C. pen.)** → *două și 6 luni*:

Măsura educativă a supravegherii reprezintă un **instrument de bază** în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic și urmărește **două obiective principale**, anume *asigurarea participării minorului la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea implicării acestuia în activități sau relații care ar putea periclita procesul de îndreptare*.

Măsura educativă a supravegherii se apropie ușor de conținutul măsurii educative a libertății supravegheate (prevăzută în C. pen. 1968), având însă **o durată mai redusă**, dar valențe educative mai pronunțate prin implicarea activă a serviciului de probațiune¹⁴. În prezent, **durata** supravegherii minorului este cuprinsă **între două și 6 luni** și permite, la prima vedere, adaptarea măsurii educative la nevoile specifice ale fiecărui minor, asigurându-se astfel o perioadă de timp corespunzătoare pentru îndrumare **și control**.

Totuși, raportându-ne la durata minimă a măsurii educative a supravegherii (două luni), constatăm că este **insuficientă** pentru schimbarea în bine a minorului infractor, întrucât, pentru a-și îndrepta comportamentul, îi este necesară o perioadă mult mai mare de timp în scopul de a-și forma noi deprinderi sănătoase și a-și satisface nevoia de consolidare a unei rutine constructive.

Apreciem **durata** supravegherii ca fiind **semnificativ redusă** și în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor menționate anterior, întrucât schimbarea comportamentului infracțional al minorului presupune o atenție sporită din partea supraveghetorului, a cărui intervenție constituie însăși esența acestei măsuri educative. Supravegherea minorului în vederea prevenirii desfășurării unor activități infracționale și a evitării contactului cu persoane din anturajul nepotrivit reprezintă o adevărată provocare pentru supraveghetor. Deși acesta din urmă își poate folosi toate resursele și cunoștințele pe care le deține în scopul de a influența în mod pozitiv comportamentul minorului infractor, opțiunile rămân limitate¹⁵. Realitatea este că supraveghetorul nu poate fi prezent în fiecare moment din viața minorului, ceea ce face ca „idealul” de supraveghere constantă să devină imposibil de atins. Stabilirea și implementarea unui program adecvat, care să faciliteze procesul de reintegrare socială a minorului necesită, de asemenea, o durată de timp foarte îndelungată, deoarece trebuie să garanteze succesul educațional ulterior executării măsurii educative sub toate aspectele.

Cu toate acestea, pentru a se înregistra un progres real, vizibil în ceea ce privește orientarea minorului către un stil de viață adecvat, se impune cu necesitate **modificarea duratei minime de executare** a supravegherii, pentru a se asigura o implementare cât mai eficientă, mai coerentă și aproape completă a supravegherii, ținându-se cont, în principal, **de nevoile minorului**

13. A se vedea, în acest sens, Anexa nr. 3 din H.G. nr. 818/2018 privind aprobarea standardelor minime de lucru în probațiune pentru instituțiile din comunitate (M. Of. nr. 879 din 18 octombrie 2018).

14. **M.I. Rusu**, *Drept execuțional penal*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 318.

15. **C. Păun în I. Pascu, T. Dima, M. Gorunescu, V. Dobrinou, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Dobrinou**, *Noul Cod penal comentat. Partea Generală*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 684.

(în mod special de cele **criminogene**, strâns legate de infracțiunea săvârșită¹⁶), de posibilitățile de îndreptare a comportamentului său și de reducerea riscului de recidivă pe care acesta îl prezintă pentru public și pentru sine¹⁷.

• **măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână (art. 119 C. pen.)** → 4 și 12 săptămâni:

Măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână constă în **obligația minorului** de a nu părăsi locuința în zilele de sâmbătă și duminică, pe o **durată** cuprinsă între **4 și 12 săptămâni**, cu excepția cazurilor în care acesta este nevoit să participe la anumite programe sau să desfășoare anumite activități impuse de instanță.

Apreciem măsura consemnării la sfârșit de săptămână ca fiind mai degrabă **semi-privativă de libertate** decât „*privativă de libertate*”¹⁸, întrucât, chiar dacă limitează oarecum „libertatea de mișcare și de deplasare a minorului la suprafața locuinței sale”¹⁹, permite totuși menținerea unui anumit **grad de libertate**, firește, cu interdicția de a nu părăsi incinta locuinței **doar în zilele de sâmbătă și duminică** – considerate zile de odihnă (sau în *alte zile*, în funcție de confesiunea religioasă a minorului față de care s-a dispus această măsură).

Consemnarea la sfârșit de săptămână se aseamănă într-un fel cu *măsura arestului la domiciliu*²⁰ (art. 218-222 C. proc. pen.), deoarece vizează interdicția

de deplasare în afara locuinței, dar se **deosebește** de aceasta prin **formă și conținut**.

În primul rând, *consemnarea la sfârșit de săptămână* este o **sanctiune neprivativă de libertate** (un fel de „pedeapsă”, dar reglementată în Codul penal sub denumirea de „măsură”), pe când *arestul la domiciliu* este o **măsură procesuală, cu caracter de constrângere**²¹.

În al doilea rând, *consemnarea la sfârșit de săptămână* constă în **obligația minorului de a nu părăsi locuința doar în anumite zile**, pe când *arestul la domiciliu*, potrivit art. 221 C. proc. pen. constă în **obligația inculpatului, pe o perioadă determinată (mai mare de timp), de a nu părăsi imobilul unde locuiește**.

Nu în ultimul rând, *consemnarea la sfârșit de săptămână*, la fel ca celelalte măsuri educative, conține o **componentă educațională**, spre deosebire de *arestul la domiciliu*, care este o simplă măsură procesuală ce se dispune în scopul unei bune desfășurări a procesului penal²².

Interdicția rezultată din conținutul măsurii are la bază următoarele **considerații și rațiuni**:

◀ se are în vedere **înlăturarea temporară a minorului din comunitate în zilele de la sfârșitul săptămânii**, zile **alese strategic** în raport de activitățile ce pot fi derulate în perioada aceasta, întrucât sâmbetele și duminicile sunt destinate odihnei, iar tinerii pot explora o mulțime de oportunități, existând deci și riscul angrenării minorului în activități riscante sau de a intra

16. S. Poledna (coordonator), *Modalități de intervenție psihosocială în activitatea de probațiune*, în Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 36.

17. Ibidem.

18. A.-D. Băncilă, *Drept execuțional penal. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 229.

19. Ibidem.

20. Ibidem.

21. I. Neagu (coordonator), M. Damaschin, A.V. Iugan, *Drept procesual penal. Partea generală. Mapă de seminar*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 300.

22. Idem, p. 326.

în contact cu grupuri sau persoane nepotrivite, ce ar putea exercita o influență negativă asupra comportamentului său;

↳ prin **impunerea unei rutine și restricționarea părăsirii locuinței în aceste zile**, pe de-o parte, se încearcă reducerea expunerii minorului la aceste riscuri, iar, pe de altă parte, se întărește coerența măsurii educative.

Cu privire la durata măsurii educative, se constată că interdicția impusă minorului de a nu părăsi locuința operează începând cu ora 00⁰⁰ a zilei de vineri spre sâmbătă și până la ora 24⁰⁰ a zilei de duminică spre luni, ceea ce înseamnă că minorul este obligat să rămână în locuința sa pe întreaga durată a *weekendului*. Perioada de **48 de ore consecutive** reprezintă, așadar, **baza unei durate scurte de timp**, menite să minimizeze expunerea minorului la anumite situații de risc și, totodată, să faciliteze executarea măsurii educative într-un mediu securizat complet. Însă, această perioadă este considerată ca fiind **insuficientă** pentru a aprecia obiectiv impactul acestei măsuri asupra schimbării favorabile a comportamentului minorului, dar și în raport de rezultatele rapide de îndreptare, așteptate pe termen lung.

Într-adevăr, măsura consemnării la sfârșit de săptămână se execută pe durata unor *weekenduri* consecutive – ceea ce înseamnă că minorul va fi supus acestei interdicții de fiecare dată la final de săptămână pe durata unei perioade de timp cuprinsă între 4 și 12 săptămâni, stabilită numai de instanță – însă, raportat la **scopul preventiv** (protejarea acestuia împotriva influențelor nefaste ce vin din exterior), interdicția

de a părăsi locuința în zilele de weekend ar trebui să opereze **pentru o perioadă mai mare de timp** (exprimată **în luni**, și nu în săptămâni, așa cum prevede actualul Cod penal), astfel încât relațiile primejdioase ale minorului să poată fi întrerupte definitiv și, în consecință, minorul să adere la un sistem de valori care încurajează disciplina, dezvoltarea responsabilității și respectul față de ceilalți membri ai comunității.

• **măsura educativă a asistării zilnice (art. 120 C. pen.)** → 3 și 6 luni:

Măsura educativă a asistării zilnice asigură coerența programului zilnic și desfășurarea unor activități specifice etapei de dezvoltare a minorului. Practic, prin executarea măsurii educative a asistării zilnice se urmărește *dezvoltarea armonioasă a personalității minorului* prin implicarea acestuia în activități ce presupun relaționarea socială, organizarea modului de petrecere a timpului liber și valorificarea aptitudinilor sale²³. Deoarece este **cea mai completă și complexă** dintre măsurile educative neprivative de libertate, asistarea zilnică este frecvent utilizată în practică²⁴ datorită eficienței sale în reabilitarea minorilor infractori.

Durata acestei măsuri este cuprinsă între 3 și 6 luni și, întrucât se pune și aici problema obligativității minorului de a participa la cursuri școlare ori de formare profesională sau la programe de reintegrare socială (instanța de judecată sau consilierul de probațiune pot stabili aceste obligații în funcție de situația concretă a minorului²⁵), opinăm în privința **modificării intervalului de timp existent**, din necesitatea de a asigura o mai mare eficiență a executării sancțiunii în condiții cât mai bune.

23. A. Barbu, R. Geamănu (coordonatori), A.V. Iugan, E.A. Filimon, D.E. Dediu, *op. cit.*, p. 499.

24. *Ibidem*.

25. *Ibidem*.

Asistarea zilnică – așa cum ne indică și denumirea măsurii – este însoțită de un amplu **program cotidian**, format în principiu din **activitățile zilnice** ale minorului, putând fi completat sau revizuit în funcție de programul de reintegrare socială stabilit și de particularitățile cazului²⁶. Existența unui program zilnic sau o rutină bine definită joacă un rol important în orientarea tânărului către activități educative și un stil de viață adecvat și, de aceea, cotidianitatea programului ce trebuie respectat cu strictețe este esențială în vederea menținerii unui comportament prosocial al minorului.

Pentru realizarea acestui obiectiv, durata de executare a asistării zilnice, cea mai severă dintre măsurile educative neprivative de libertate, ar trebui extinsă pentru a se asigura o intervenție mai eficientă în procesul de supraveghere a minorului și pentru a sprijini schimbarea conduitei sale, în special prin stabilirea unei rutine adecvate și sprijinirea implicării acestuia în programe de reintegrare socială, care să contribuie la formarea deprinderilor și atitudinilor necesare unei vieți responsabile în comunitate.

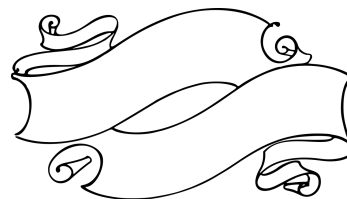
III. Concluzii

Ne-am permis să aducem în atenția publicului câteva dintre problemele semnalate în ceea ce privește regimul sancționator aplicabil minorilor infractori, în speranța că multe dintre dispozițiile legale în materie de minoritate vor fi ridicate, în final, la standardele de calitate dorite. Urmărim, așadar, o abordare orientată spre rezultate cât mai bune și

dorim să stimulăm interesul pentru modernizarea tratamentului penal al minorului prin îmbunătățirea reglementărilor Codului penal în vigoare.

Măsurile educative neprivative de libertate vin în sprijinul nevoilor tinerilor de a se îndrepta, de a-și exprima regretul față de comportamentul adoptat, de a accepta schimbarea în bine și de a se pregăti pentru a răspunde situațiilor dificile cu mult mai mult tact și răbdare decât atunci când au greșit. Se urmărește, deci, sprijinirea minorilor sancționați penal în vederea reintegrării sociale și reabilitării lor în viața comunitară.

Pentru îndeplinirea obiectivelor formative și de reintegrare socială vizate, este necesară **integrarea participării efective a consilierului de probațiune**, ca specialist dedicat, în toate etapele pe care le presupune punerea în executare și executarea propriu-zisă a măsurilor educative neprivative de libertate. Totodată, **stabilirea unei durate optime de executare a măsurilor educative** este la fel de importantă, pentru a oferi timpul necesar consolidării progreselor realizate sub îndrumarea consilierului de probațiune manager de caz. De aceea, soluțiile oferite se bazează strict pe îmbunătățirea modului de punere în executare a măsurilor educative neprivative de libertate, prin propuneri specifice care urmăresc întărirea eficacității intervențiilor și maximizarea șanselor de reintegrare socială a tinerilor.

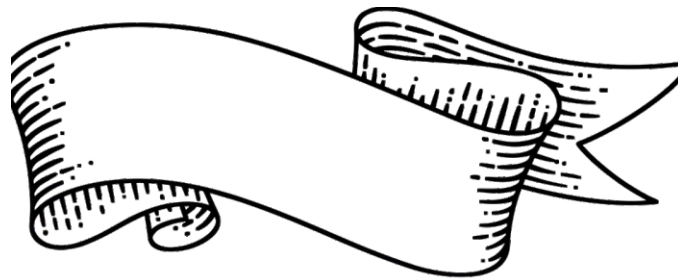
26. *Ibidem*.

Cuvinte-cheie

răspunderea penală a minorilor; măsuri educative neprivative de libertate, executare, supraveghere, asistare, coordonare, judecătorul delegat cu executarea, consilierul de probațiune

Key words

criminal liability of minors, educational measures not involving deprivation of liberty, enforcement, supervision, assistance, coordination, judge responsible for enforcement, probation officer

SCRIPTA·MANENT

IMPORTANT

Toate articolele publicate în revista SCRIPTA MANENT sunt indexate în baza de date CEEOL. CEEOL este un important furnizor de reviste academice și cărți, în format electronic, în domenii precum științele umaniste și sociale pentru opere ce provin din zona Europei Centrale și de Est. CEEOL oferă cercetătorilor și studenților acces la o gamă largă de conținut academic într-un depozit dinamic în continuă creștere. În prezent, CEEOL gestionează peste 2000 de reviste și 690.000 de articole, peste 4500 de cărți electronice și 6000 de documente având ca obiect literatura gri. În plus, CEEOL permite editorilor să ajungă la noi audiențe și să promoveze realizările științifice ale comunității științifice din Europa de Est către un public mai larg.

Pentru referințe, accesați link-ul: <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=2778>

SCRIPTA·MANENT

Revista SCRIPTA MANENT se dorește a fi o revistă științifică, cu o apariție bianuală, în format online, o platformă la dispoziția profesioniștilor din sistemul judiciar românesc, prin intermediul căreia aceștia să-și exprime opiniile cu privire la probleme de drept și nu numai, la practici administrative și la aspecte din viața profesională.

În scopul alcătuirii unor numere viitoare ale revistei cu un înalt conținut științific, adresăm o invitație deschisă de colaborare către magistrații și grefierii din instanțe și parchete, către formatorii și cursanții Școlii Naționale de Grefieri, către formatorii și auditorii Institutului Național al Magistraturii, dar și către ceilalți specialiști care își aduc contribuția la înfăptuirea actului de justiție, care pot trimite articole, studii, analize, puncte de vedere, note critice sau alte materiale pentru a fi publicate în paginile revistei.

Persoanele interesate să devină, astfel, colaboratori ai revistei, sunt rugate să trimită materialele elaborate Comitetului de redacție ale revistei, la adresa e-mail revistasng@grefieri.ro.

Comitetul de redacție se angajează ferm să recenzeze materialele trimise spre publicare și să furnizeze autorilor un răspuns într-un termen cât mai scurt în legătură cu publicarea în următorul număr al revistei.

Afirmațiile, opiniile, părerile, punctele de vedere conținute în materialele publicate în revista SCRIPTA MANENT aparțin autorilor lor și pot să nu coincidă, întotdeauna, cu poziția oficială a Școlii Naționale de Grefieri.

COMITETUL DE REDACȚIE

ANDREI-DORIN BĂNCILĂ – director adjunct SNG, redactor-șef

ANCUȚA PURA - director adjunct SNG

IONELA-ALINA COTOROGEA – formator SNG

ALEXANDRA GIURCA – formator SNG

ALINA ARAMĂ – formator SNG

CRISTINA-IZABELA TRUȘCĂ – formator SNG

ADINA STRECHE – consilier

MIHAELA-CRISTINA PĂUNESCU – consilier, specialist IT

Copertă: colaj de fotografii de la seminarele organizate de SNG în anii 2023-2024

ISSN 2734 – 8237

ISSN L – 2734 – 8237

REVISTA·SCOLII·NATIONALE·DE·GREFIERI